

Vilniaus Universitetas

Filosofijos fakultetas

Azijos ir transkultūrinių studijų institutas

Šiuolaikinių Azijos studijų programos studentas

AUDRIUS STEPONĖNAS

**Reproduktyvioji rezistencija ir nacionalizmas: palestiniečių
spermatozoidų kontrabandos atvejis**

MAGISTRO BAIGIAMASIS DARBAS

Vadovas – Doc. dr. Deimantas Valančiūnas

Vilnius, 2024

Magistro baigiamojo darbo vadovo išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....
.....

.....
(data) (v. pavardė) (parašas)

Magistro baigiamasis darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....
(data) (gynimo komisijos sekretoriaus parašas)

Magistro baigiamojo darbo recenzentas:

.....
(v. pavardė)

Magistro baigiamųjų darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....
202.... m. d.
(gynimo data)

Gynimo komisijos pirmininkas:

.....
(v. pavardė) (parašas)

Steponėnas, Audrius. Reproduktyvioji rezistencija ir nacionalizmas: Palestiniečių spermatozoidų kontrabandos atvejis: magistro darbas / Audrius Steponėnas, Šiuolaikinių Azijos studijų programos studentas; mokslinis vadovas doc. dr. D. Valančiūnas; Vilniaus universitetas. Azijos ir transkultūrinių studijų institutas. – Vilnius, 2024. –59 lap. – Mašinr. – Santr. angl. – Bibliogr.: p. 44 (20 pavad.).

Spermatozoidų kontrabanda, reproduktyvioji rezistencija, galia ir rezistencija, nacionalizmas, Izraelio ir Palestinos santykiai, lyčių vaidmenys, lytis ir tautiškumas

Magistro darbo objektas – kinematografinė produkcija, vaizduojanti spermatozoidų kontrabandos atvejus. Darbo tikslas – taikant lyties ir tautiškumo bei galios ir rezistencijos teorinius diskursus, įvertinti, kaip reprodukcija ir spermatozoidų kontrabandos atvejis gali būti suprantama, kaip reproduktyvus pasipriešinimas Izraelio ir Palestinos santykiuose bei kaip tai yra reprezentuojama kinematografijoje. Darbo uždaviniai: atlikus Palestinos ir Izraelio istorinių įvykių apžvalgą, įvertinti šiose šalyse tebevykstančio konflikto priežastis ir pasekmes bei jo įtaką regiono stabilumo kontekste; atlikus mokslinės literatūros analizę Izraelio ir Palestinos kontekste vykstančios spermatozoidų kontrabandos tema, įvertinti šio fenomeno svarbą regiono kontekste, ryšį su nacionaliniu identitetu bei rezistencija, jos formomis ir tikslais; remiantis Michel Foucault galios ir rezistencijos teoriniais diskursais, išanalizuoti spermatozoidų kontrabandos fenomeno reprezentaciją per galios formas, kurios pasireiškia per kūno kontrolę, sienos motyvą bei su jomis susijusią reproduktyviąją rezistenciją; taikant Nira Yuval-Davis lyties ir tautiškumo teorinius diskursus, įvertinti spermatozoidų kontrabandos fenomeno reprezentaciją nacionalinio identiteto, lyčių rolių ir agentiško kontekste. Naudojantis lyties ir tautiškumo, galios ir rezistencijos teorinėmis priegomis bei atlikus kinematografinę analizę – prieita prie išvados, kad spermatozoidų kontrabandos atvejis atspindi Izraelio valstybės galios strategiją uždraudžiant palestiniečių kalinių reprodukcinę elgseną bei reprezentuoja fenomeną, kaip laisvės, pasipriešinimo, tautinio identiteto išsaugojimo troškimą, asmeninių poreikių ir kultūrinių lūkesčių išpildymą. Magistro darbas gali būti naudingas susipažįstant su nauju ir mažai analizuotu spermatozoidų kontrabandos fenomenu regione, jo reprezentuojama svarba palestiniečių visuomenei bei būsimoms reprodukcijos temos analizėms.

TURINYS

ĮVADAS.....	6
1.IZRAELIO IR PALESTINOS DVIŠALIS KONFLIKTO ISTORIJA IR ETNORELIGINIAI SANTYKIAI.....	10
2.SPERMATOZOIDŲ KONTRABANDOS FENOMENO IZRAELYJE IR PALESTINOJE REIKŠMĖ	13
2.1 Spermatozoidų kontrabandos fenomenas	13
2.2 Spermatozoidų kontrabanda ir rezistencija.....	14
3.LYTIS IR TAUTIŠKUMAS BEI GALIA IR REZISTENCIJA: TEORINĖS PERSPEKTYVOS	15
3.1 Lytis ir tautiškumas.....	15
3.2 Galia ir rezistencija	17
4.SPERMATOZOIDŲ KONTRABANDOS FENOMENO REPREZENTACIJA KINEMATOGRAFIJOJE.....	21
4.1 Galios ir rezistencijos reprezentacija	22
4.1.1 Sienos ir barjerų motyvas, kaip simbolinės galios išraiška ir rezistencija jai	22
4.1.2 Institucinė kūno kontrolė: galios ir rezistencijos reprezentacija	27
4.1.3 Reproduktyvioji rezistencija ir jos reprezentacija.....	28
4.2 Lytis ir nacionalinė tapatybė. Lyčių rolių reprezentacija	31
4.2.1 Lyties ir tautinės tapatybės išraiška.....	31
4.2.2 Lyčių rolių vaidmenys spermatozoidų kontrabandos kontekste	35
4.2.3 Reprodukcinės elgsenos agentiškas	37
IŠVADOS	41
BIBLIOGRAFIJA.....	44
1 priedas. Sienos ir barjerų motyvai	46
2 priedas. Susidūrimas su Izraelio pareigūnais ir kūnų patikra.....	48

3 priedas. Nelegalus Izraelio sienos kirtimas	50
4 priedas. „Kitokios“ identifikavimas	52
5 priedas. Kūnų kontrolė ir rezistencija	53
6 priedas. Spermatozoidų kontrabandos reprezentacija.....	55
7 priedas. Palestinos laisvės kovotojų heroizacija.....	57
SUMMARY.....	59

IVADAS

Izraelio ir Palestinos santykius ilgus dešimtmečius lydi konfliktinės situacijos dėl teritorinių nesutarimų, kurios iššaukia tokias kultūrinės, socialinės ar politinės pasekmes, tokias kaip karai, tautų susipriešinimas, regiono nestabilumas ir kt. Abi šalys konfliktą mato skirtingai: Izraelis – kaip būtinybę gintis nuo teroristinių išpuolių, o Palestina – kaip būtinybę priešintis okupacijai. Dėl karinių susidūrimų gausos daugybė palestiniečių vyrų yra įkalinti Izraelio kalėjimuose, didelė dalis jų – 20-čiai metų ar iki gyvos galvos. Tačiau tai nėra vienintelė problema, su kuria susiduria kaliniai. Ilgi įkalinimo metai svetimos šalies kalėjime jiems kelia socialinius, kultūrinius, biologinius iššūkius, o vienas iš tokių yra reprodukcija. Didžioji dalis tokių kalinių, palestiniečių, laikomų laisvės kovotojais, yra jauno, reproduktyvaus amžiaus, kaip ir jų laisvėje esančios žmonos ar partnerės. Tačiau ilgi įkalinimo metai kelia grėsmę vaikų neturinčioms poroms niekada jų ir nesusilaukti, kadangi Izraelio kalėjimų taisyklės neleidžia sutuoktiniams susitikimų metu liestis fiziškai. Dėl šios priežasties kai kurios palestiniečių poros griebiasi netradicinių būdų – spermatozoidų kontrabandos ir dirbtinio apvaisinimo, kuris gali būti suprantamas ne tik kaip siekis susilaukti vaikų, bet ir kaip rezistencija galios pusiausvyroms. Todėl šis spermatozoidų kontrabandos atvejis kelia teises, socialines, etines problemas bei atskleidžia sudėtingą regiono dinamiką.

Tai yra pakankamai naujas, tik praėjusiame dešimtmetyje atsiradęs fenomenas tarp Izraelio ir Palestinos sienų, o mokslinėje erdvėje šios tematikos analizės nėra daug dėl pirminių šaltinių trūkumo. Vienas iš analizės būdų – tai tikrų, asmeninių patirčių naratyvų analizė. Tačiau jų nėra daug, nes šie žmonės ne visada yra identifikuojami, o kartais specialiai jų tapatybes yra bandoma paslėpti dėl saugumo klausimų, ypač prie šių žmonių saugumo prisideda nevyriausybinės organizacijos. Dėl šios priežasties bene vienintelė liekanti pasiekiami alternatyva yra grožinės kūrybos analizė, o šio darbo atveju – filmai.

Temos aktualumas ir naujumas.

Spermatozoidų kontrabandos temos aktualumas yra susijęs su Izraelio ir Palestinos tautų nesutarimais ir nestabilia situacija regione, pasireiškiančia nuolat vykstančiais kariniais veiksmais. Spermatozoidų kontrabanda yra tebevykstantis ir užprogramuotas vyksti procesas tol, kol bus nesutarimai tarp Izraelio ir Palestinos tautų, tol, kol Izraelio kalėjimuose bus kalinami palestiniečiai vyrai bei tol, kol bus draudžiamos fizinio pasimatymo galimybės. Šiuo metu net ir esant šiems reprodukciniais apribojimams, spermatozoidų ir dirbtinio apvaisinimo pagalba vaikų gimsta kasmet, apie tai nutylėjus, arba viešai pranešus spaudos pranešimuose. Ši kontrabanda kursto aistras ne tik tarptautinėje erdvėje, bet ir skatina pokyčius palestiniečių visuomenėje, iškeliant nacionalinio identiteto svarbą.

Spermatozoidų kontrabandos atvejis yra palyginti naujas, tik kiek daugiau nei dešimtmetį vykstantis fenomenalus procesas Izraelyje ir Palestinoje. Kitose šalyse tokio masinio spermatozoidų kontrabandos proceso užfiksuota nėra, tad tai mokslininkams suteikia absoliučiai naują tyrimų lauką, analizuojant šį fenomeną, įskaitant ir reprezentacijos tematiką.

Problema.

Užsitęsusiame Izraelio ir Palestinos konfliktui yra būdingas daugialypis istorinis, politinis, sociokultūrinis kompleksiskumas. Šiame darbe bus bandoma įvertinti palestiniečių bendruomenės pasipriešinimą okupacijai, dėmesį kreipiant į neseniai atsiradusį spermatozoidų kontrabandos atvejį ir jo reprezentaciją visuomenei pasiekiamoje kino industrijoje. Pagrindinė kylanti problema – kaip šis fenomenas yra reprezentuojamas kinematografijoje bei kaip jo reprezentacija gali būti laikoma reproduktyviu pasipriešinimu kitos valstybės veiksams.

Darbe didelis dėmesys bus kreipiamas į šių šalių istorinį kompleksiskumą, tradicinį lyčių vaidmenų kontekstą ir (ne)įgalinimą siejant su tautiškumu ir identitetu, galios ir rezistencijos apraiškomis bei filmuose reprezentuojama spermatozoidų kontrabandos tema.

Tikslas – taikant lyties ir tautiškumo bei galios ir rezistencijos teorinius diskursus, įvertinti, kaip reprodukcija ir spermatozoidų kontrabandos atvejis gali būti suprantamas ir laikomas reproduktyviu pasipriešinimu Izraelio ir Palestinos santykiuose bei kaip tai yra reprezentuojama kinematografijoje.

Uždaviniai:

- 1) Atlikus Palestinos ir Izraelio istorinių įvykių apžvalgą, įvertinti šiose šalyse tebevykstančio konflikto priežastis ir pasekmes bei jo įtaką regiono stabilumo kontekste.
- 2) Atlikus mokslinės literatūros analizę Izraelio ir Palestinos kontekste vykstančios spermatozoidų kontrabandos tema, įvertinti šio fenomeno svarbą regione, ryšį su nacionaliniu identitetu bei rezistencija, jos formomis ir tikslais.
- 3) Remiantis Michel Foucault galios ir rezistencijos teoriniais diskursais, išanalizuoti spermatozoidų kontrabandos fenomeno reprezentaciją per galios formas, kurios pasireiškia per kūno kontrolę, sienos motyvą bei su jomis susijusią reproduktyviąją rezistenciją.
- 4) Taikant Nira Yuval-Davis lyties ir tautiškumo teorinius diskursus, įvertinti spermatozoidų kontrabandos fenomeno reprezentaciją nacionalinio identiteto, lyčių rolių ir agentiško kontekste.

Metodologija.

Darbo metu bus pristatyta kino filmų naratyvų analizė, įterpiant vaizdinius ir muzikinius elementus, tai atliekant per Nira Yuval-Davis lyties ir tautiškumo, bei Michel Foucault galios ir rezistencijos teorines prieigas. Nira Yuval-Davis pabrėžia, jog tautiškumas yra užkoduotas lyties

sąvokoje. Jis yra formuojamas pagal iš anksto priskiriamas lyčių roles – vaidmenis vyrams ir moterims. Todėl tiek vyrai, tiek moterys visuomenėse susiduria su tam tikrais lūkesčiais savo rolei (Yuval-Davis 1997). Tuo tarpu Michel Foucault galios ir rezistencijos teorinėje prieigoje išskiria galios tipus bei pabrėžia, jog ji slypi visuose egzistuojančiuose santykiuose, ją visada lydint rezistencijai.

Empiriniam tyrimui atlikti buvo pasirinkti bene vieninteliai spermatozoidų kontrabandos atvejį vaizduojantys meniniai filmai „Amira“ (2021) bei trumpametražis filmas „Bonbone“ (2017). Filmas „Amira“, kurį režisavo egiptietis Mohamed Diab, pirmą kartą pristatytas per 2021 m. vykusį Venecijos filmų festivalį. Filme pavaizduota išgalvota istorija sulaukė didžiulio rezonanso Artimųjų Rytų regione dėl, palestiniečių nuomone, išreiškiamos nepagarbos kaliniams ir jų šeimoms, todėl jis buvo pašalintas iš ekranizacijos. Trumpametražį filmą „Bonbone“ režisavo Vokietijoje gimęs Palestinos diasporos atstovas Rakan Mayasi. Filmas pirmą kartą buvo pristatytas tarptautiniame Toronto kino festivalyje.

Šiuose filmuose vaizduojami ne tik spermatozoidų kontrabandos atvejai, tačiau ir dvišalis tautų konfliktas, šeimos fizinis atskyrimas, nacionalinis identitetas, jo elementai ir kitos temos. Analizuojant šiuos filmus bus pasirinkti kadrai susiję su Izraelio ir Palestinos santykiais, šeimos apsisprendimu susilaukti vaikų, nacionaliniu identitetu, lyčių rolėmis bei rezistencijos užuominomis.

Mokslinės literatūros apžvalga

Kadangi spermatozoidų kontrabandos fenomenas prasidėjo sąlyginai neseniai, tiriamųjų mokslinių darbų šia tema nėra daug, o atliktų kinematografijos lauke apskritai rasti nepavyko. Todėl šis mokslinis darbas galėtų inicijuoti būsimus platesnius tyrimus šiame lauke.

Mokslinėje literatūroje apie šį fenomeną tiriamuoju objektu tampa asmenų, dalyvavusių spermatozoidų kontrabandoje įvairia forma, naratyvai. Dažniausiai tai kalinių žmonos, nevyriausybinių organizacijų, medicinos įstaigų atstovai, šeimos nariai ar į laisvę paleisti kaliniai. Bene pagrindinis šios literatūros analizės tikslas – apžvelgti patį spermatozoidų kontrabandos fenomeną ir išsiaiškinti komplikuoto proceso detales, aptarti įsitraukiančius asmenis, veiksnius, paskatinius tai pradėti, ir iššūkius, su kuriais buvo susidurta. Mokslininkai analizuojantys šį fenomeną sutinka, jog jį reikėtų laikyti biopolitinės rezistencijos forma, kadangi jame dalyvauja Izraelio kalėjimuose įkalinti palestiniečiai. Mokslininkė Gala Rexer pažymi, jog šio fenomeno proceso metu tiek dalyvaujantys asmenys, tiek įsitraukiančios institucijos veikia labai glaudžiai, o, pavyzdžiui, kai kurios medicinos įstaigos nepigų dirbtinio apvaisinimo procesą atlieka nemokamai (Rexer 2021). Mohammed Hamdan aptaria lyčių rolių agentiškumo klausimą bei teigia, jog moterų agentiškumas yra įgalinamas spermatozoidų kontrabandos kontekste dėl kultūriškai susiformavusių aplinkybių, tuo tarpu vyrų agentiškumas sumažėja dėl gėdingo

masturbacijos veiksmo bei dėl to, jog iškart po spermatozoidų perdavimų baigiasi visi procesai, kuriuos jie galėtų kontroliuoti (Hamdan 2019, 539 psl).

1. IZRAELIO IR PALESTINOS DVIŠALIS KONFLIKTO ISTORIJA IR ETNORELIGINIAI SANTYKIAI

„Komplikuotumas“ yra tas žodis, kuriuo reikėtų pradėti aiškinti ilgus nesantaikos metus tarp Izraelio ir Palestinos. Bene pagrindinės šiuolaikinio konflikto priežastys tarp šių dviejų pusių yra nesutarimai dėl teritorijos, kuri kažkada priklausė tiek vienai, tiek kitai grupei, pasidalinimo bei iš to išplaukiančios smurtinio konflikto pasekmės, tebesitęsiančios lygi šiol.

Izraelio istorinė priklausomybė Artimųjų Rytų regionui pradžia laikytina antrojo ir pirmojo tūkst. p. m. e. sandūra, kai buvo įkurta Izraelio karalystė su sostine Jeruzale. Vis dėlto karalystės pasidalinimas, o vėliau ir išorės grėsmės susilpnino šią valstybę. Pirmieji rimti išoriniai konfliktai su Mesopotamijos imperija kilo pirmojo tūkst. p. m. e. viduryje, kai buvo sugriauta istorinė žydų šventykla ir prasidėjo pirmosios žydų migracijos bangos. Pirmajame amžiuje žydų valstybingumą užbaigė kovos su Romos imperija, dar viena sugriauta šventykla ir dar didesnėmis emigracijos bangomis, taip suformuojant dideles diasporas bendruomenes visame pasaulyje (Mock et. al. 2012).

Kitas svarbus įvykis regione buvo islamo susikūrimas 610 m. Islamui pradėjus plisti po pasaulį, Palestinos regioną užplūdo arabų gentys, tarp jų ir palestiniečiai, o musulmonai Jeruzalę pradėjo laikyti savo trečiuoju šventuoju miestu po Mekos ir Medinos (Mock et. al. 2012). Šis istorinis žingsnis simbolizavo religinio identiteto regione susikūrimą ir būsimus konfliktus dėl Šventosios žemės.

Iki pat XX a. Palestinos regione dominuojant musulmonams, tiek pats regionas, tiek Jeruzalės miestas daugiausiai priklausė musulmonams. Tiesa, Jeruzalė buvo reikšminga ir kitoms religinėms grupėms, pavyzdžiui, krikščionys savo religines kovas dėl šventojo Jeruzalės miesto pradėjo Kryžiaus žygiais (Rowley, Taylor 2006). Vis dėlto arabų bendruomenėms pavyko apginti Palestinos žemes, sustiprinti savo priklausomybę regione, kur žydų bendruomenė sudarė tik mažą to dalį.

Tiesa, tiek žydų, tiek musulmonų bendruomenės turėjo savų argumentų siekdamos Palestinos teritorijos priklausomybės bei Jeruzalės, kaip šventojo miesto, nuosavybės. Kolektyvinė žydų atmintis neleido pamiršti Pažadėtosios žemės. Tarp XIII ir XIX amžių taip pat pastebimas žydų imigracijos į Palestinos teritoriją suintensyvėjimas (Mock et. al. 2012). Prie to prisidėjo sudėtingas žydų asimiliacijos procesas, daugiausiai Europos šalyse, o vėliau tai pakeitė ir prasidėjusi žydų diskriminacija. Žydų getų kūrimas, bendra apranga, tradicijos ir didesnės bendruomenės pajautimas Europos šalyse, Rusijoje paskatino nacionalinių jausmų atsiradimą, o tai lėmė vieno iš oficialių, ideologiškai pagrįstų judėjimų – sionizmo susiformavimą (Rowley, Taylor 2006).

Sionizmas yra laikomas moderniuoju, politiniu, etno-nacionalistiniu judėjimu, kuris prasidėjo XIX a. pabaigoje. Šio judėjimo pradininkas yra Theodor Herzl, o judėjimo pradžia yra metai, kai buvo įkurta

Pasaulinė sionistų organizacija ir įvyko Pirmasis sionizmo kongresas – 1897 m. (Conforti, I. 2021, Mock et. al. 2012). Atsižvelgiant į žydų sunkumus Europos šalyse, prarandamą identitetą, prasidedantį anti-semitizmą, judėjimo tikslas buvo atkurti buvusius istorinius namus Palestinos žemėje. Prasidėjęs judėjimas ir žydų nesaugumas pasaulyje paskatino dvi didžiules migracijos bangas vadinamas *Aliya* (1882-1903 ir 1904-1914), kurių metu į Palestinos teritoriją imigravo apie 80 tūkst. žydų (Mock et. al. 2012). Skaičiuojama, kad 1914 m. Palestinos teritorijoje gyveno apie 100 tūkst. žydų, iš kurių daugiausiai Jeruzalėje, kurioje jie sudarė daugumą tarp etninių grupių (Rowley, Taylor 2006). Vykstantys procesai skatino kalbas apie suverenios valstybės sukūrimą, tačiau tam buvo reikalinga tarptautinė parama.

Kalbas dar labiau paskatino I Pasaulinio karo pabaiga. Iki tol Palestinos žemės priklausė Osmanijos imperijai, tačiau pastarajai pralaimėjus karą, nugalėjusios šalys pasidalijo įtakos sferomis, o Palestinos teritorijos atiteko Britanijos mandatui. Pastaroji sutiko su sionizmo idėjomis ir 1917 m. buvo pasirašyta Balfour deklaracija, kuri buvo pirmas žingsnis tarptautinio Izraelio pripažinimo link (Mock et. al. 2012). Vis dėlto šis tarptautinis pripažinimas nepatiko palestiniečių, kurių regione tuo metu buvo beveik 8 kartus daugiau, bendruomenei.

XX a. 3-5 dešimtmečiai pasižymėjo dar labiau augančia abiejų grupių populiacija. Palestinoje žydų populiacijos augimas didėjo vis labiau reiškiantis nacionalizmo jausmams Europoje, ypač Vokietijoje. Dar didesnį populiacijos augimą regione lėmė vėlyvesnės žydų migracijos bangos, o sprogamą paskatino antisemitizmas, kuris peraugo į holokausto tragediją II Pasaulinio karo metu. Tuo tarpu palestiniečių augimą regione skatino didelis gimstamumo rodiklis. Augant abiejų tautų populiacijoms Palestinoje, žemės problema tapo viena iš esminių. Tai paskatino tankesnę žemės apgyvendinimą, o abi tautos regione pradėjo gyventi arčiau viena kitos. Ši įtampa netgi peraugo į prasidedančius smurtinius susirėmimus, todėl etnoreliginis išskyrimas į dvi valstybes atrodė kaip galima konflikto išeitis (Rowley, Taylor 2006).

XX a. viduryje Jungtinės Tautos priėmė svarbų sprendimą – padalyti Palestinos teritoriją į Palestiną ir Izraelį, o Jeruzalė turėjo tapti tarptautiškai globojamu miestu. Šį planą palaikė tik būsima Izraelio pozicija, tuo tarpu palestiniečiai ir juos palaikantys arabai jį kategoriškai atmetė, nes rezoliucijoje buvo neproporcingai padalyta teritorija. Palestinos regione tuo metu gyveno 67 proc. palestiniečių ir arabų, tačiau pagal rezoliuciją jiems buvo paskirta tik 44 proc. teritorijos. Kita dalis turėjo atitekti Izraeliui (Rowley, Taylor 2006).

Nepaisant arabų ir palestiniečių nepasitenkinimo, 1948 m. gegužės mėnesį Izraelis nusprendė paskelbti nepriklausomybę, o tai paskatino arabų šalių įsiveržimą į Palestinos regioną. Kariniuose veiksmuose dalyvavo Irakas, Egiptas, Jordanija, Sirija. Izraeliui ne tik pavyko atsilaikyti ir išsaugoti suverenumą, bet ir užimti tam tikras deklaracijoje nurodytas palestiniečių teritorijas (Rowley, Taylor,

2006). Kitas svarbus karinis konfliktas įvyko 1967 m., kuris dar vadinamas Šešių dienų karu. Kiek mažiau nei savaitę trukęs karas leido Izraeliui užimti kitas palestiniečių teritorijas, įskaitant Gazos ruožą ir Vakarų krantą (Hefetz 2023).

Palestiniečiams nepasiekus reikšmingų rezultatų dėl savo autonomijos, buvo sukurta karinė Palestinos išlaisvinimo organizacija, kurios pirminis tikslas buvo sukurti arabišką valstybę visoje Palestinos teritorijoje ir sunaikinti Izraelio valstybę. Vis dėlto organizacijai nepavyko pasiekti savo tikslų ir ilgainiui juos reikėjo pakoreguoti. 1993 m. buvo pasirašytas Oslo susitarimas, pagal kurį Palestinos išlaisvinimo organizacija pripažino Izraelio valstybę. Palestiniečių visuomenėje revanšistines nuotaikas pakeitė teroristinės, o tai leido susikurti organizacijoms, tokioms kaip Hamas (Mock et. al. 2012).

Taikos derybos su Izraeliu atsiradus kitoms organizacijoms, kurios buvo pasiryžusios kovoti už savo teises, vaisių nedavė. Teroristinės atakos, kontratakos taikos proceso derybas atidėjo į šalį. Abi šalys dar ir dabar viena į kitą žiūri priešišškai, o tai ateities perspektyvoje daug vilčių neteikia. 2023 m. spalio pradžioje Hamas užpuolė Izraelio valstybę, nužudė šimtus civilių, pagrobė įkaitus. Į tai Izraelis sureagavo Gazos ruožo blokada, raketiniais išpuoliais, o tai pareikalavo dar daugiau civilių aukų. Auganti įtampa tarp šalių ir kartais bejėgiškumas pakeisti situaciją pareikalauja kitokių būdų, kaip kovoti už savo identitetą ir puoselėti nacionalizmo jausmą.

2. SPERMATOZOIDŲ KONTRABANDOS FENOMENO IZRAELYJE IR PALESTINOJE REIKŠMĖ

2.1 Spermatozoidų kontrabandos fenomenas

Spermatozoidų kontrabanda yra fenomenalus procesas, vykstantis Palestinos ir Izraelio teritorijoje. Dėl nuolatinių karinių konfliktų nemažai palestiniečių vyrų atsiduria Izraelio kalėjimuose. Tarp jų yra ir jaunų vyrų, kurie turi žmonas ar šeimas laisvėje. Dauguma tokių vyrų yra įkalinti ilgiems kalėjimo metams, o kai kurie net ir iki gyvos galvos. Tai turi didelę įtaką kokybiškam šeimų gyvenimui. Pagal Izraelio kalėjimų taisykles griežtai draudžiamas bet koks fizinis kontaktas pasimatymų su artimaisiais metu. Tad turėti lytinių santykių su savo antrąja puse yra neįmanoma, kitaip negu Izraelio kaliniams (Rexer 2021). Dėl biologinių savybių, susijusių su reproduktyvumu, palestiniečių moterims būtų be galo sunku, o dažniausiai ir neįmanoma pastoti net pasibaigus vyro įkalinimo procesui. Tokiose situacijose susidūrusios poros bando ieškoti įvairių, netgi savaip kūrybiškų, galimybių pastoti, o spermatozoidų kontrabandos atvejis yra būtent toks. Tai yra be galo kompliktuotas procesas nuo pat pradžios.

Susiduriama su tokiais faktoriais kaip: Izraelio kalėjimo apsauga ir neigiamas jos požiūris į palestiniečių reprodukciją; galimybė sulaukti drausminių priemonių esant kalėjime; spermatozoidų galiojimo laikas, šaldymas ir tinkamas pervežimas į laisvę; palestiniečių moterų padėtis visuomenėje, sulaukiamas socialinis spaudimas iš vyro, šeimos ir visuomenės.

Prie situacijos komplikotumo prisideda ir religinis veiksnys. Religinės bendruomenės, tarp jų ir musulmonai, ilgus dešimtmečius kritikavo dirbtinio apvaisinimo būdą, tarsi tai prieštarauja Dievo valiai. Tačiau gyvenimo realijos privertė pakeisti nuomonę net ir religinėms bendruomenėms. Neseniai įvairios religinės valdžios institucijos išleido savo įstatymus (angl. fatwas), pagal kuriuos masturbacija, spermatozoidų kontrabanda ir dirbtinis apvaisinimas tampa bionacionaline rezistencija (Hamdan 2019). Be to, tikinčiosios bendruomenės, ypač musulmonai, paprastai neužsiima vaikų planavimu, kadangi, anot jų, tai yra Dievo valia (Preis 2020). Tokiu atveju atsiranda priešprieša tarp Dievo noro, politinių aplinkybių bei apsisprendimo pabandyti kontrabandos būdu gauti spermą dirbtiniam apvaisinimui.

Visas šis procesas reikalauja įvairių šalių įsitraukimo. Pirmiausia jame dalyvauja vyras, žmona, šeimos nariai ir sveikatos įstaiga, atliekanti dirbtinį apvaisinimą. Antra, į tai gali tecti įsitraukti ir nevyriausybinės organizacijoms ar viešai nežinomiems faktoriams, kurie padeda slaptame spermatozoidų kontrabandos procese. Pavykus pergabenti vyro spermatozoidus į laisvę ir tik DNR būdu sulyginus mėginį su vyro šeimos narių DNR, yra įmanoma pradėti dirbtinio apvaisinimo procesą (Rexer 2021).

2.2 Spermatozoidų kontrabanda ir rezistencija

Skaičiuojama, kad Izraelio kalėjimuose iš viso yra įkalinta apie penkis tūkstančius palestiniečių vyrų, kuriems yra taikoma sustiprinta priežiūra (Hamdan 2019, 525 psl.). Mohammed Hamdan straipsnyje *“Every Sperm is Sacred: Palestinian Prisoners, Smuggled Semen, and Derrida’s Prophecy”* spermatozoidų kontrabandą laiko rezistencijos aktu. Šis aktas gali būti laikomas tiek tiesioginiu, tiek simboliniu pasipriešinimu. Tiesioginė rezistencija yra vaiko gimimas, o simbolinė – kalėjimo taisyklių apėjimas ir vilties bei laisvės išraiška savo šeimoms. Tai yra ir biopolitinės rezistencijos išraiška, kadangi sionizmo tikslas yra palestiniečių bendruomenės išstūmimas iš šalies (Hamdan 2019). Tuo tarpu palestiniečių vilties išraiška yra užkoduota arabiškame žodyje „sumūd“, reiškiančiame tvirtumą. Šis kultūrinę prasmę turintis žodis reiškia politinį, nesmurtinį pasipriešinimą, kuris siejamas su politine laisve, apsisprendimo teise, taip pat su Palestinos žeme, namais, kasdieniu gyvenimu. Jis primena bendruomenės patirtas kančias, sunkumus ir aukas (Hamdan 2019).

Autorius taip pat prisimena ir nuo 1948 m. vykusias įvairias palestiniečių rezistencijos formas. Viena iš jų buvo susisprogdinimo aktas, kurio metu buvo siekiama nužudyti ir sužeisti kitus. Savo kūno paaukojimas, net ir teroristiniais tikslais, mokslininkų yra įvardinamas kaip biopolitinė rezistencija. Ši rezistencijos forma taip pat laikoma ir strategija, kuri pateisina kolonializmo iššūkius, su kuriais susiduria palestiniečiai. Biopolitinės rezistencijos išraiška yra ir pačių kalinių organizuojami bado streikai kalėjimuose, taip perteikiant savo politinę nuomonę (Hamdan 2019).

Mohammed Hamdan taip pat pabrėžia, kad įkalintiems palestiniečių vyrams ir jų žmonoms fizinis atskyrimas yra priešingybė palestiniečių reprodukcijos koncepcijai, o spermatozoidų kontrabanda tampa dar viena rezistencijos forma. Palestiniečiams vaikai yra tarsi kuras, kuris leidžia išlaikyti demografinės tendencijas bei kurie ateityje galimai turės susidurti su besitęsiančiais dvišaliais konfliktais (Hamdan 2019). Kaip ir buvo paminėta anksčiau, spermatozoidų kontrabandą galima būtų laikyti ir kūrybiška veikla. Ji tampa stipria politine jėga, kuri padeda palaikyti ryšius su savo bendruomene, valstybe ir nacionaliniu identitetu. Šio fenomeno metu palestiniečiai vyrai taip pat pakeičia savo agentiško rolę.

Taip tarsi pasyvus, įkalintas asmuo tampa veikiančiu, tęsiančiu laisvėje vykdytas veiklas, o tai simbolizuoja laisvės troškimą. Kitą vertus, masturbacijos būdas gauti spermatozoidus gali būti suprantamas kaip žeminanti, gėdinga patirtis (Hamdan 2019).

3. LYTIS IR TAUTIŠKUMAS BEI GALIA IR REZISTENCIJA: TEORINĖS PERSPEKTYVOS

3.1 Lytis ir tautiškumas

Remiantis pirmąja dalimi, tampa aišku, jog abi šios šalys sieja panašus nacionalizmo jausmas. Tačiau kas yra nacionalizmas? Pagal Barrington, nacionalizmą galima laikyti ideologija, kuri dažnai siejama su moderniaisiais laikais. Nacionalizmas gali pasireikšti tiek teigiamais, tiek neigiamais aspektais. Ši ideologija paprastai reiškia nacionaliniu pagrindu įsivaizduojamą tautos perspektyvą. Anot Barrington, nacionalizmas pasireiškia šiais bruožais: 1) teritoriškai apibrėžiama tautos kontrolės teisė; 2) identifikuojama tautą sudaranti grupė, kuri nusipelno tos teritorinės valdžios (Barrington 1997). Istorijoje nėra sunku rasti nacionalizmo pavyzdžių. Kad ir XIX a. Vokietijos ir Italijos susikūrimas, XVIII a. JAV, arba XX a. Afrikos šalių dekolonizacijos procesas. Nacionalinės valstybės susikūrimu reiktų laikyti ir 1948 m. Izraelio valstybės atsiradimą. Nira Yuval-Davis knygoje „*Lytis ir tauta*“ bando aiškinti, kaip tautiškumas yra užkoduotas lyties sąvokoje.

Pirmiausia autorė išskiria tris tautiškumo dimensijas. Pirmoji, genealoginė, dimensija konstruojama pagal žmonių kilmę, rasę. Ji susidaro iš mitinių elementų, kaip bendras kraujas, bendri genai, taip formuojant homogeniškos tautos vaizdinį. Antroji, kultūrinė, dimensija akcentuoja kultūrinius tautos bendrumo aspektus. Tautą vienija esminiai elementai, kaip bendra kalba, tradicijos, religija. Šie elementai ne tik jungia, bet ir atskiria vienas tautas nuo kitų, dėl to gali atsirasti netolerancija kitokius kultūrinius bruožus turinčioms grupėms. Tad iš čia kyla konceptai „mes ir jūs“, ar „kitoks“ reiškiantis nepažįstamą ar priešą. Trečiojoje nacionalistinių projektų dimensijoje pabrėžiama, jog žmogaus pilietybės veiksmai yra apriboti tiek suvereno, tiek valstybės teritorijos ribų (Yuval-Davis 2003, 11 psl.). Taigi šios dimensijos sukuria ribas ir sienas tarp tautų, grupuojant žmones į „mes“ ir „kiti“.

Anot Nira Yuval-Davis, pilietybę reiktų laikyti įsivaizduojamą individo ir tautos ryšio priklausomybę. Pilietybės ir bendruomenės ryšys gali būti skirtingas, pavyzdžiui, etnis, lokalus, valstybinis ar tarp-valstybinis. Pilietybės nustatymui neužtenka tik teisinio dokumento, įrodančio tapatybę, tačiau ji atspindi priklausomumą bendruomenei plačiąja prasme, o tai yra veikiami socialinių, teisinių, politinių, kultūrinių struktūrų. Todėl net ir turint teisinį pilietybės statusą, kiti elementai, kaip rasė, etniškumas, amžius, lytis gali būti kliūtimis įsilieti ir būti pripažintiems homogeniškoje visuomenėje (Yuval-Davis 1997). Pilietybės konstruktas apima tiek teises, tiek pareigas visuomenėje, o lyčiai esant vienam iš veiksnių, tautiškumo kontekste išskiria vyrų ir moterų pilietybių sampratą. Nira Yuval-Davis pastebi, jog tautiškumas yra formuojamas per vyriškumą ir moteriškumą bei jų aiškiai

apibrėžiamas pareigas ir vaidmenis visuomenėje. Nacionalizmo tyrinėtojas ignoruojant lyčių svarbą, Nira Yuval-Davis pastebi, jog nacionalizme dominuoja vyriškumas su savo rolėmis, bet nuvertinamas moteriškumo indėlis (Yuval-Davis 1997). Istorinėje perspektyvoje vyriškumo vaidmuo visada natūraliai buvo siejamas, su karais, tuo tarpu moterys su taika ir pasipriešinimu karui (Yuval-Davis 2004). Visgi būtent moterys atlieka biologinės, kultūrinės, simbolinės reprodukcijos funkcijas visuomenėje, todėl moteriškumą išbraukti iš tautiškumo konteksto būtų neteisinga (Yuval-Davis 1997).

Taigi pilietybės siejimas su lytimi reiškia, kad vyrų ir moterų pareigos ir rolės diferencijuojasi tarpusavyje, o visuomenė joms kelia skirtingus lūkesčius. Dėl šios priežasties tiek vieniems, tiek kitiems gali būti klijuojamos skirtingos ir spalvingos etiketės, pavyzdžiui, vyrams gali būti priskiriamos šeimos išlaikytojo, maitintojo, kario etiketės, asocijuojant juos su viešąja erdve, o moterys gali būti matomos kaip motinos, darbininkės, mokytojos, asocijuojant jas su privačia erdve ir kolektyviškumu (Yuval-Davis 1992). Moterys yra laikomos atsakingomis už kultūrinę, simbolinę ir biologinę tautos reprodukciją, tačiau iš čia kyla problema, kadangi taip yra homogenizuojamas moters vaidmuo, iš jos atimant ar nesitikint kitų funkcijų konkrečioje visuomenėje, kuri turi savo kultūrinį taisyklių arba socialinių normų rinkinį (Yuval-Davis 1997).

Viena pagrindinių funkcijų, kuri atskiria vyrus nuo moterų – biologinė reprodukcija. Patriarchalinėse visuomenėse vienas iš pagrindinių moters vaidmenų yra užtikrinti tautos reprodukcinės funkcijas, todėl iš jų yra tikimasi, jog jos gimdys tiek, kiek reikės. Vaikų gimimas gali būti susijęs su darbininkų ar kareivių trūkumu (Yuval-Davis 1997). Tokiu būdu moters fizinis kūnas tampa ne tik privačia nuosavybe, tačiau į ją interesus turi ir visuomenė bei valstybė, o moters kūnas gali būti naudojamas tam tikriems politiniams tikslams pasiekti. Remiantis tuo, moterys dažnai laikomos simbolinėmis nacionalinės tapatybės ir garbės nešėjomis, patiriančioms vyriausybių ir nevyriausybių subjektų, įskaitant religines grupes, spaudimą. Todėl reprodukcinės elgsenos tinkamas atlikimas laikomas pavyzdžiu, o nusižengimas visuomenės normoms – gėda, kuri patriarchalinėse visuomenėse yra užtraukiama visai šeimai. Tai galėtų būti ir vaikų nesusilaukimas, jų susilaukimas ne santuokoje arba už religinių, nacionalinių ribų. Daugelyje visuomenių moterys kankinamos arba žudomos savo giminaičių už veiksmus, kurie laikomi negarbingais, pavyzdžiui, svetimavimą ar pabėgimą iš namų (Yuval-Davis 2003).

Straipsnyje „*Gender, the Nationalist Imagination, War, and Peace*“ Nira Yuval-Davis analizuoja lyčių ir karo ryšį. Anot autorės, vyrai natūraliai yra siejami su karu, o moterys su taika. Tačiau karo atveju abi lytys prisijungia ir dalyvauja kare, o įsitraukimas į jį priklauso nuo karo lokacijos. Vyrai paprastai

dalyvauja tiek vietiniame, tiek išoriniame fronte, tuo tarpu moterys labiau dalyvauja vietiniame, kitaip tariant, besiginant ir siekiant apsaugoti namų ir šeimos aplinką (Yuval-Davis 2004).

Izraelio ir Palestinos šalių atveju, lytims taip pat yra priskiriamos aiškios rolės karo kontekste. Pastebimas skirtumas tarp šalių: Izraelio kariuomenėje yra lygiomis teisėmis įtraukiami tiek vyrai, tiek moterys, tuo tarpu palestiniečių karo fronto priešakines linijas užima vyrai, moterims paliekant namų sferos funkcijas (Yuval-Davis 2004).

Remiantis Nira Yuval-Davis lyties ir tautos teoriniu diskursu, palestiniečių moterims kultūriškai konstruojamos reprodukcinės funkcijos visuomenėje. Tai būtų galima aiškinti ir vienu didžiausiu gimstamumo rodikliu regione. Todėl remiantis šia teorine prieiga, darbe analizuojamą spermatozoidų kontrabandos atvejį ir moterų apsisprendimą turėti vaikų taip pat būtų galima vertinti per kultūrinės, socialinės įtakos prizmę. Antra vertus, visiškai atmesti savarankišką moters apsisprendimo galimybę irgi nereikėtų.

3.2 Galia ir rezistencija

Kita teorija, galinti paaiškinti Izraelio ir Palestinos konflikto reprezentaciją, yra Michel Foucault teorinis diskursas apie galią ir rezistenciją. Anot Foucault, galia nepriklauso tik vienai institucijai, o ji yra matoma visose grupėse ir egzistuoja visuose santykiuose (Turkel 1990). Galią reiktų suprasti kaip neišvengiamą rezultatą socialiniuose santykiuose, bet ji nebūtinai yra represyvi. Galia veikia kasdien ir skirtingais lygiais: gali skliti iš valstybės, iš bendruomenės, tačiau ne tik. Skirtingi galios santykiai yra pastebimi tarp individų ar net institucijų lygmenyje – mokyklose, kalėjimuose ar šeimose. Pavyzdžiui, tai gali atsispindėti apsauginio ir kalinio santykiyje, bendraujant su draugu, partneriu, auklėjant vaikus ar siekiant atitikti visuomenės lūkesčius. Galią ne visada reiktų suprasti vien kaip neigiamą konstrukta, kadangi tai yra rezultatas to, ką turime dabar ir su pozityviais padariniais. M. Foucault pažymi, jog galia individą lydi visą jo gyvenimą (Turkel 1990).

M. Foucault pažymi, jog galia yra neatsiejama nuo rezistencijos, kuri meta iššūkį galios struktūroms ir bando jas paveikti. Mokslininkas pažymi, kad ten, kur yra galia, visada yra rezistencija – dinamiška ir visur esanti jėga. Individai, susidurdami su galia, visada bus linkę pasipriešinti, daryti įtaką, kovoti ir siekti permainų, kurias ir yra įmanoma pasiekti, pakeičiant galios pusiausvyrą. Rezistencija gali pasireikšti įvairiomis formomis, nuo atviro maišto iki subtilaus reikalavimų ir taisyklių nesilaikymo, laužant nusistovėjusias normas. Ji, kaip ir galia, labai kompleksinė ir netrykšta iš kažkokio konkreto taško, tačiau yra labiau visuma. Foucault pažymi, jog nuolatinė rezistencija turi potencialo transformuoti galios santykius, kitaip tariant ja yra įmanoma pasiekti užsibrėžtų tikslų (Turkel 1990).

M. Foucault išskiria tris galios diskursus: suverenią galią (ang. *Sovereign power*), drausminę galią (ang. *Disciplinary power*) ir biogalią (ang. *Biopwer*) (Foucault 1978).

Suvereni galia. M. Foucault suverenios galios sampratą nurodo kaip tradicinę monarchijos valdžios formą, kuri egzistavo dar prieš atsirandant modernioms valstybėms. Šiai galios formai būdinga centralizacija, t. y., aukščiausioji jos teisė, tiek leidžiamoji, tiek vykdomoji, atitenka suvereniui, įskaitant gyvybės ir mirties klausimus. Galios ribotumą apibrėžia tik teritorinis valstybės aspektas. Suvereni valdžia dažnai įgyvendinama taikant baudžiamąsias ir represines priemones. Vieši galios demonstravimai, susiję su smurtu, skausmu ir prievarta, istorijoje vykdavo egzekucijų, ceremonijų ir ritualų formomis, dėmesį kreipiant fiziniam subjekto kūnui. Bausmė yra griežta, o ja yra siekiama įtvirtinti valdovo dominavimą. Ji yra transliuojama viešai, tam, jog visuomenė būtų atgrasyta nuo nepaklusnumo ir būtų laikomasi normų ir taisyklių (Lilja, Vinthagen 2014).

Drausminė galia, pagal Foucault, iškilo XVII-XIX a., o jai būdinga individų priežiūra ir reguliavimas instituciniu būdu. Ši galios forma įgyvendinama įvairiomis priemonėmis ir mechanizmais, skirtais lavinti, normalizuoti ir kontroliuoti kūnus bei elgesį. Šiai disciplinuojančiai galios formai yra būdingos trys pagrindinės išraiškos, tai *stebėjimas*, *normalizavimas*, *egzaminavimas* (Lilja, Vinthagen 2014). *Stebėjimo* elementą Foucault apžvelgia knygoje „Disciplina ir bausmė“, kurioje pristato Bentham terminą – panoptikonas (Foucault 1975). Pagal Bentham panoptikonas yra kalėjimo pavyzdys, kurio centrinėje erdvėje yra apžvalgos bokštas, o alink jį ratu matomos kalinių kameros. Kiekvienoje iš kamerų kalinys yra izoliuotas ir matomas apsauginių iš centrinio bokšto, tačiau pats individas nebūtinai žino, kad jis yra tuo metu stebimas. Tai sukelia sąmoningo ir nuolatinio matomumo būseną, kuri užtikrina automatinę galios veikimą, todėl galima sakyti, jog drausmei užtikrinti pakanka stebėjimo galimybės. Nuolatinio stebėjimo perspektyvoje kalinys nukreipia žvilgsnį į save ir pradeda pats save reguliuoti (Purdy 2015). Nors Foucault šią galios rūšį laiko represyvia, tačiau papildo, jog ji taip pat gali būti ir produktyvi, suteikianti teigiamos prasmės. *Normalizavimu* yra laikomu drausminės galios forma, kai yra stengiamasi normalizuoti subjektus, kad šie ilgainiui pradėtų elgtis panašiai. Nukrypstantis elgesys nuo normos yra laikomas nenormaliu, todėl jį reikia taisyti, reformuoti. *Egzaminavimu* vadinamas reguliarus elgesio vertinimai, siekiant prižiūrėti ir vertinti esantį pokytį. Drausminė galios formą būtų galima pritaikyti ne tik kalėjimams, bet ir kitoms hierarchinėms institucijoms, pavyzdžiui: edukacijos, medicinos, karinėms ar kitoms (Foucault 1975).

Biogalia, kaip ją įvardina M. Foucault, yra galios forma, reguliuojanti populiaciją ir jos dydį įvairiomis socialinės kontrolės formomis. Ši galia, kaip ir kitos, apima žmogaus kūno kontrolę, tačiau joje kontrolė krypsta į du elementus: į žmogaus kūno *anatominę politiką* ir į populiaciją paveikiančią

biopolitiką (Foucault 1978). *Anatominė politika* reiškia žmogaus biologinių savybių priežiūrą, kurios gali pasireikšti gimimu, mirtimi, ligomis. Kitaip tariant, ji yra efektyvi technika, veikianti individo kūno sveikatą ir produktyvumą. Tokiomis institucijomis gali būti mokyklos, ligoninės, karinės įstaigos ar net kalėjimai, kurios tiesiogiai prisideda prie žmogaus sveikatos, žinių, kaip rūpintis savo kūnu. Tuo tarpu *biopolitika* yra susijusi su visos populiacijos reguliavimu. Tai apima gimstamumo, mirtingumo, sveikatos politikos strategijų valdymą. Abi šios kryptys dėmesį skiria tiek fizinei, tiek psichologinei sveikatai (Lilja, Vinthagen 2014). To pavyzdžiais galėtų būti ir gerovės valstybės kūrimas ar sveikatos gerinimą propaguojančios strategijos, pavyzdžiui, kaip pagerinti darbuotojų sveikatą. Apibendrinant galima teigti, kad Foucault biogalia reiškia strategijas ir mechanizmus, valdančius žmogaus kūną ir populiaciją, taip galios institucijoms siekiant perrinti individo gyvybės ir visos visuomenės sveikatos klausimus.

Rezistencijos galimybės

Anot mokslininkų Mona Liljaa ir Stellan Vinthagen, M. Foucault savo darbuose nėra nurodęs, kokios galėtų būti rezistencijos formos šioms galių rūšims, todėl straipsnyje „*Sovereign power, disciplinary power and biopower: resisting what power with what resistance?*“ pristato savo analizės rezultatus. *Suverenios galios rezistencija* yra įmanoma tik veikiant prieš suvereno centrą ir stengiantis jį nuversti. Rezistencija tokiai galios formai gali pasireikšti per maištus, nepaklusnumą, revoliucijas. *Drausminės galios rezistencija* yra viešas ar slaptas atsisakymas dalyvauti drausminėse, perauklėjimo programose, kuriomis yra siekiama normalizuoti individo elgesį, derantis dėl bausmės ar įvertinimo, todėl rezistencija yra visada įmanoma. Biogalios rezistencija yra įmanoma visuomenei pradėjus kurti rezistencinę kultūrą. Tokia rezistencija suinteresuotieji siekia atkreipti dėmesį į save ir kviečia su jais elgtis kitaip, vadovaujantis jų pačių vertybėmis (Lilja, Vinthagen 2014, 122-123 psl.).

Izraelio ir Palestinos santykius taip galima nagrinėti pasitelkiant Foucault galios ir rezistencijos teoriją. Šiame dvišaliame kontekste Izraelio karinę ir politinę kontrolę, reguliuojant Palestinos gyventojus, ribojant resursus ar palestiniečių nuomonę, okupuojant teritorijas, būtų galima laikyti galios išraiška. Tuo tarpu palestiniečių pasipriešinimas, tiek per organizuotus politinius judėjimus, tiek per kasdienes nepaklusnumo veiksmus, iliustruoja Foucault mintį, kad ten, kur yra galia, visada yra ir pasipriešinimas. Rezistencija gali reikštis įvairiomis formomis, įskaitant politinį aktyvumą, kultūrinį pasipriešinimą ir nesmurtinius protestus, metančius iššūkį dominuojančioms jėgos struktūroms (Turkel 1990). Ši dinamika sukuria nuolatinę kovą dėl dominavimo ir autonomijos, formuoja vykstantį konfliktą ir daro įtaką abiejų pusių strategijoms bei atsakui į jas.

Kinematografinėje analizėje taip pat išvysime, kaip filmai reprezentuoja galią ir rezistenciją spermatozoidų kontrabandos atveju. Filmuose dėmesys bus kreipiamas į sienos, barjerų, kūno, jo kontrolės, reprodukcijos ir kitas temas.

4. SPERMATOZOIDŲ KONTRABANDOS FENOMENO REPREZENTACIJA KINEMATOGRAFIJOJE

Empirinio tyrimo analizei buvo pasirinkti filmai „Amira“ ir „Bonbone“. Pagrindinis šios analizės objektas yra 2021 m. kino filmas „Amira“. Egiptiečių režisieriaus Mohamed Diab filmas pasakoja apie palestiniečių šeimą, kuri gyvena Izraelio ir Palestinos konflikto sąlygomis, o pagrindinė filmo tema sukasi aplink unikalų ir kontraversišką fenomeną – spermatozoidų kontrabandą, kuri vyksta tarp Izraelio ir Palestinos sienų. Pagrindinė filmo veikėja yra septyniolikos metų palestinietė Amira. Jos tėvai nusprendžia susilaukti dar vieno vaiko, tačiau situaciją, iš pažiūros, padaro neįmanoma tai, jog jos tėvas (vardu Nawar) yra Izraelio kalėjimo politinis kalinys, o fizinis kontaktas, net tarp šeimos narių, yra draudžiamas. Tiesa, filmo eigoje paaiškėja, jog pati Amira gimė netradiciniu būdu, o dirbtinio apvaisinimo pagalba, kuomet tėvo spermatozoidai tapo kontrabandos objektu iš kalėjimo juos pergabenant į laisvę. Bandant susilaukti antrojo vaiko, medicinos įstaigoje paaiškėja, jog Nawar iš tikrųjų yra nevaisingas bei tai, kad Amira biologiškai negali būti jo dukra, o tikrasis tėvas yra žydas, Izraelio kalėjimo prižiūrėtojas. Filme pagrindiniai veikėjai susiduria su visuomenės tabu, socialinių, kultūrinių normų, teisinių apribojimų bei savo pačių vertybinio pasaulio dilemomis.

Filmas žiūrovus pasiekė 2021 m. per Venecijos filmų festivalį, o Jordanija šį filmą nominavo 2022 m. Akademijos (Oskarų) apdovanojimams kaip užsienio kūrybos filmą. Vis dėlto nenuostabu, jog šis filmo siužetas, neparemtas tikrais faktais, sulaukė milžiniško ažiotažo iš palestiniečių pusės ir kėlė aistras arabiškų šalių regione. Pagrindiniai motyvai tampa nepagarba kalinių teisėms bei tokiu būdu gimusiems vaikams ir jų šeimoms. Palestiniečiai socialinės medijos platformose netgi skatino boikotuoti filmą, rašydami grotąžymes „#Pull_Out_Amira“, taip prisidėdami prie filmo ekranizacijos sustabdymo ir atšaukiant nominaciją apdovanojimui.

Kitas pasirinktas analizuojamas filmas yra trumpametražis, pavadinimu „Bonbone“. Šį 2017 m. filmą režisavo Palestinos diasporos režisierius Rakan Mayasi. Kaip ir pirmasis filmas, „Bonbone“ pasakoja istoriją apie poros mėginimą susilaukti vaikų vyrui kalint Izraelio kalėjime. Palestinetis Izraelio kalėjime yra įkalintas kaip politinis kalinys, o jo žmona yra vidurinės mokyklos teatro mokytoja. Dėl anksčiau minėtų draudžiamų fizinių kontaktų kalėjime pora turi ieškoti kitos išeities susilaukti vaikų. Vyriška sperma yra perduodama žmonai vieno iš susitikimo metu, per langelio atsiklijavusį kraštą. Visgi herojai susiduria su įvairiomis problemomis: vyro erekcijos, spermatozoidų galiojimo laiko ir apvaisinimo problema. Pats filmas turi žaismingų, komiškų, erotiškų elementų. Filme nevengiama simbolikos elementų. Šio filmo premjera vyko tarptautiniame Toronto filmų festivalyje.

Remiantis šiais pirminiais šaltiniais sekančiuose poskyriuose yra atliekama kinematografinės reprezentacijos analizė per galios ir rezistencijos bei lyties ir tautiškumo teorines prieigas.

4.1 Galios ir rezistencijos reprezentacija

4.1.1 Sienos ir barjerų motyvas, kaip simbolinės galios išraiška ir rezistencija jai

Dėl komplikuočių ir ginčytinų Palestinos ir Izraelio santykių pastarojoje taikomos sustiprintos apsaugos priemonės, tarp jų ir sienų apsauga. Ši dinamika ypač akivaizdi Izraelio kontekste, kaip vaizduojama analizuojamuose filmuose. Kaip ir minėta anksčiau, M. Foucault teigia, jog galios apraiškos egzistuoja visose socialinėse grupėse ir visuose santykiuose (Turkel 1990). Filmuose „Amira“ ir „Bonbone“ galios išraiška šių tautų atžvilgiu vaizduojama vienašališkai kylanti iš Izraelio pusės ir nukreipta prieš palestiniečius.

Pirmuose filmo „Amira“ kadruose (žr. 1 priedą, 1 pav.) yra vaizduojamas Izraelio ir Palestinos sienos kontrolės punktas. Veiksmas vyksta tamsiu paros metu, matomos betoninės Izraelio valstybės sienos, šviečiantys prožektoriai. Prie sienos kirtimo punkto yra nusidriekusi ilga palestiniečių eilė, norinti įvairiais tikslais kirsti valstybių sieną. Kadre yra kuriamas chaoso jausmas, kuomet vaizduojami ne tik sieną kertantys žmonės, bet ir juos atvežantys draugai, gyvūnai, šeimos nariai, taksi ir jų netvarkingai parkuojami automobiliai. Visa tai vaizduojama niūriomis, tamsiomis spalvomis, tarsi tikslingai būtų kuriamas prislėgtas veikėjų paveikslas bei niūri nuotaika žiūrovui.

Visą šį vaizdinį būtų galima vertinti per M. Foucault aprašomą galios prizmę (Turkel 1990). Pasienio punktą galime laikyti fizinės galios ir kontrolės apraiška, kylančią iš valstybės perspektyvos. Ši galios forma, reguliuojanti žmonių mobilumą ir ribojanti jų laisvą judėjimą, atliepia M. Foucault drausminės galios apibrėžimą, kai pagrindinis galios tikslas yra žmogaus kūno ir elgesio kontrolė (Lilja, Vinthagen 2014). Šio filmo atveju, tai Izraelio valstybės politinės galios išraiška prieš palestiniečius ir jų judėjimo kontroliavimas. Šviečiantys prožektoriai pabrėžia Izraelio valstybės kontrolę ir autoritetą bei gali simbolizuoti dominavimo poziciją. Tuo tarpu betoninės sienos veikia kaip kliūtys, fiziškai skiriančios ir atskiriančios žmones. Jie simbolizuoja didesnę geopolitinės galios dinamiką, kai viena grupė kontroliuoja kitą, nustatydamą ribas ir apribojimus. Kuriamas chaoso paveikslas šiame kadre sustiprina jėgos dinamiką (žr. 1 priedą, 1 pav.). Netvarkingai pastatyti automobiliai ir žmonių bei gyvūnų vaizdavimas gali kelti neviltingą jausmą ir sunkumus bei iššūkius, su kuriais susiduria palestiniečiai.

Sekančiame kadre (žr. 1 priedą, 2 pav.) vaizduojamas metalinių grotų konstruktas ir pro jį einantys palestiniečiai. Virš personažų galvų vaizduojama metalinė viela – koncertina. Tai žiūrovams suponuoja apie ypač sugriežtiną apsaugą. Tuo pačiu, tiek ši koncertina, tiek metalinės grotos dar kartą simbolizuoja

galia ir viršenybę nukreiptą prieš palestiniečius. Galima teigti, jog palestiniečiai kelionės metu tikslo link, susiduria su asimetrine galios dinamika. Remiantis M. Foucault teorine sistema, koncertina atliepia tiesioginės drausminės galios funkcijas (Lilja, Vinthagen 2014). Sienos reprezentacijoje taip pat galima įžvelgti ir siekį paversti šias rutinines žmonių patirtis normomis.

Koncertinos ir metalinių tvorų motyvas, keliaujant į kalėjimą, matomas ir kitame filme „Bonbone“ (žr. 1 priedą, 3 pav.). Atvykę į įkalinimo įstaigą lankytojai fiziškai apžiūrimi, kad būtų įsitikinta, jog jie į teritoriją nesineša draudžiamų daiktų. Tiesa, šio filmo atveju, veiksmas vyksta saulėtą dieną, o šio kadro garso takelyje yra panaudojama lenkų grupės Kroke atliekama melodija „Time“. Ši akustinė melodija sukuria linksmą, ironišką ir šiek tiek komišką atmosferą, ypač kai sekančiame kadre pavaizduojama pagrindinė šio filmo veikėja – besišypsanti palestinietė moteris, lankanti savo kalinį vyrą. Priešingai nei filme „Amira“, kur tokios kliūtys sukelia didelę emocinę įtampą, filme „Bonbone“ apsauginės kliūtys nesukelia daug nerimo Rana Alamuddin vaidinamam personažui, o šypsenos motyvas reprezentuoja žmogaus pasitikėjimo savimi jausmą. Šis mažesnis įtampos vaizdavimas gali būti siejamas su įprastomis, dažnai atliekamomis praktikomis, kurias vis kartoja palestiniečiai. Pasikartojančios konfrontacijos su barikadomis ir kontroliniais punktais tapo įprasta jų gyvenimo dalimi, todėl tokia patirtis tapo labiau pažįstama ir, atitinkamai, mažiau kelinti nerimą. Garsinis takelis filme ir jo kuriama atmosfera kontrastuoja su nemalonia saugumo barjerų perėjimo realybe. Tai tarytum atspindi psichologinio pasipriešinimo formą, kai tokios kasdienio gyvenimo praktikos ir iššūkiai yra normalizuojami.

Filme „Amira“ taip pat vaizduojami Izraelio karininkai su automatiniais šaunamaisiais ginklais, kurie tampa dar viena „barikada“ atvykėliams (žr. 2 priedą, 4 pav.). Karininkai tikrina atvykėlių asmens dokumentus ir leidimus. Dialogas tarp pagrindinių veikėjų ir kariuomenės atstovų taip pat sukelia vienpusišką galio įvaizdį. Karininkas mamos ir dukros klausia „*Ar jūs esate teroristo žmona?*“ ir „*Ar tu tikrai nesi kalinio dukra?*“ Karininkas taip leidžia suprasti savo aiškią ir menkinančią kalinius poziciją, juos laikydamas teroristais, o Amirą, jos mamą ir kitus pasienį kertančius asmenis – kaip potencialius nusikaltėlius, galinčius kelti neramumus šalies viduje. Tuo tarpu karininko vaizdinys taip yra sustiprinamas, simbolizuojant autoritetingą kariuomenės ir šalies poziciją. Vis dėlto šioje dalyje galima įžvelgti ir rezistencijos apraiškų. Pagrindinė veikėja Amira pateikia suklastotus dokumentus, kuriuose yra nurodyta, kad ji ne kalinio dukra, o dukterėčia. Pagal M. Foucault asmenys susidurdami su galia visada bus linkę jai priešintis (Turkel 1990). Dokumentų klastojimą taip pat galima laikyti, kaip pasipriešinimo aktą, nes jis yra nukreiptas prieš Izraelio taikomus įstatymus ir taisykles. Galios apraiškos nebūtinai gali pasireikšti represijomis, ar fizine galia, taip pat ir su pasipriešinimu. Šiuo atveju, dokumentų klastojimas tampa tyliu, nesmurtiniu pasipriešinimu, siekiant pasiekti savo tikslus,

nusižengiant kitos valstybės taisyklėms bei praplečiant savo mobilumo galimybes. Tai būtų galima sieti su suverenos galios rezistencijos forma, kai nepaklusnus, nusižengiantis elgesys tampa rezistencijos išraiška (Lilja, Vinthagen 2014). Manipuliuodama oficialiais dokumentais Amira meta iššūkį šių įstatymų teisėtumui ir teisingumui bei neabejotinai patvirtina, savo opoziciją dominuojančioms jėgos struktūroms. Slėpdama ir klastodama savo tapatybę, Amira tarsi mėgina sugriauti autonominę valdžios struktūrą, kuri bando ją kontroliuoti ir priklijuoti jai nepageidaujamo asmens etiketę.

Kitoje scenoje yra susiduriama su sienos patikros punktu ir jos apsauga. Darbuotojai iškrausto ir patikrina asmeninius daiktus, metalo detektoriais skenuoja kūnus. Žiūrovo dėmesį itin patraukia trumpa scena, kurioje vyksta sieną kertančių žmonių kūnų patikra (žr. 2 priedą, 5 pav.). Veikėjai atskirose budelėse yra priversti šalia apsauginių nusirengti visus rūbus, įskaitant apatinius. Scenoje daugiau nėra rodoma, kas vyksta toliau, bet žiūrovams yra leidžiama suprasti, kad tokiu būdu apsauginiai patikrina nuogus personažų kūnus, taip siekdami išvengti bet kokių neleistinų daiktų pergabenimo į kalėjimo teritoriją. Izraelio valstybės veiksmai, siekiant sustiprinti sienos apsaugą, neleisti į teritoriją įsivežti draudžiamų daiktų, gali būti ir suprantami. Tačiau vertinant iš palestiniečių perspektyvos, jie gali pasirodyti pertekliniai ar net žeminantys žmogaus orumą, taip parodant ir pabrėžiant Izraelio galios poziciją. Šiuo atveju palestiniečiai yra priversti paklusti ir vykdyti reikalavimus, o bet kokia rezistencija atrodo neįmanoma. Akivaizdu, jog ypač fizinis pasipriešinimas sulauktų atsako ir kelionė tikslo link pasibaigtų staiga. Vis dėlto net ir šiame veiksme galima išvelgti pagrindinės veikėjos Amiros rezistencijos apraiškų. Motinai paklausus, ar dukrai patikros metu yra viskas gerai, ji atsako, kad taip, o nurengta nuogai pabrėžia, jog jai ir taip buvo karšta. Šis dialogas leidžia suprasti, kad septyniolikmetė nesileis būti žeminama, sieks išlaikyti orumą, o žodžiai, kad „*man ir taip karšta*“ gali reikšti ne tik verbalinį, emocijomis paremtą komentarą, kuriuo yra siekiama kvestionuoti galios struktūras, bet ir suponuoja į netiesioginę rezistenciją galios pozicijai, kuri pasireiškia humoro ar netgi ironijos forma. Taigi Amiros elgesys ir jos komentarai vaizduoja, jog net ir komplikuoiose situacijose visada yra erdvės autonomijai bei įvairioms pasipriešinimo formoms.

Panašią kūno patikros formą galime išvysti ir filme „Bonbone“ (žr. 2 priedą, 6 pav.). Atskiroje šviesioje aplinkoje Izraelio pareigūnė su pirštinėmis tikrina pagrindinės veikėjos nuogą kūną, paleidžia surištus plaukus ir atidžiai juos apčiupinėja. Slenkančios žemyn pareigūnės rankos leidžia žiūrovui suprasti, jog yra patikrinamas visas kūnas, įskaitant ir lytinius organus. Ši nemaloni rutininių veiksmų procedūra pagrindinei filmo veikėjai kelia pasidarygėjimą. Nors nuogo kūno patikra žeidžia moters orumą, tačiau tiesioginės ar netiesioginės rezistencijos formos šioje scenoje nėra matomos.

Sienos kirtimo motyvų Filme „Amira“ galima matyti ir daugiau. Paaikšėjus, jog Amiros tikrasis biologinis tėvas yra buvęs Izraelio kalėjimo prižiūrėtojas, kuris specialiai prieš septyniolika metų sukeitė kalinio spermą mėginį su savuoju, bendruomenė ėmė engti pagrindinę filmo heroję ir pradėjo ją įtarinėti esant šnipe ir laikyti didžiausių savo priešų atstove. Amiros tėvai pradeda ją įkalbinėti palikti namus ir bėgti iš šalies saugumo sumetimais. Jos tėvas Nawar bando įtikinti dukrą, jog bendruomenė niekada jos nepriims ir ją laikys tautos gėda. Prie plano pabėgti iš šalies prisideda ir Nawar šeima, o vienas iš brolių parūpina ir perduoda jai suklastotus Egipto pilietybės dokumentus. Vis dėlto Amira kratosi minties bėgti iš šalies ir yra pasiryžusi likti ir kovoti. Tad filmo pabaigoje Amira nusprendžia atkeršyti savo biologiniam tėvui ir yra pasiryžusi jį nužudyti. Tam, kad tai padarytų, ji dar kartą kerta šalių sieną, tačiau šįsyk sienos kirtimas yra slaptas ir nelegalus. Sieną kirsti jai padeda keli bendražygiai, kurie lentomis padeda pakelti koncertiną, einančią virš upės, bei perduoda merginai šaunamąjį ginklą (žr. 3 priedą, 7, 8, 9 pav.). Vaikščiodama pasienio ruože mergina sudvejoja dėl savo veiksmų bei yra pasiryžusi grįžti, tačiau tai padaryti jau per vėlu, nes ją pamato Izraelio pasienio pareigūnai ir pradeda vyti. Pasienio ruože paleidžiamos garsinės įspėjamosios sirenos. Amira iš važiuojančio karininkų automobilio garsiniu būdu yra griežtai įspėjama ir raginama sustoti, kitaip ruošiamasi prieš ją panaudoti šaunamąjį ginklą. Amira į įspėjimus nereaguoja, bėga toliau ir nušauinama (žr. 3 priedą, 10 pav.). Remiantis šia dalimi, teigtina, jog filme vaizduojamos galios bei rezistencijos išraiškas ir su jomis susijusius sienos kirtimo motyvus būtų galima skirstyti į išorinius, veikiamus Izraelio valstybės ir vidinius – veikiamus bendruomenės.

Išorinės galios išraiškos matomos veikėjų susidūrimų su Izraelio valstybės pareigūnų metu. Pirma, Izraelio kalėjimo prižiūrėtojas pasinaudojo savo tarnybine padėtimi bei sutiko padėti Nawar dėl spermatozoidų kontrabandos. Tokiu būdu filmas reprezentuoja ne tik galios struktūras, tačiau ir parodo palestiniečių kalinių priklausomybę nuo Izraelio pareigūnų veiksmų. Prieš septyniolika metų įvykusį atvejį, kai kalėjimo prižiūrėtojas specialiai apkeitė spermatozoidų mėginį, galima traktuoti galios išraiška, kuri buvo nukreipta prieš Palestinos identitetą, sąmoningai ar ne sukeliant skausmą ne tik šeimai, bet ir visai bendruomenei. Antra, sienos apsaugą vykdo tik Izraelio pareigūnai, palestiniečių karininkai nėra vaizduojami, todėl galima teigti, jog taip pabrėžiama galios pusiausvyra, kuri vyrauja regione. Trečia, Amiros mirtis ją nušaukiant gali simbolizuoti perteklinį ir nereikalingą Izraelio karinių institucijų galios panaudojimą, kadangi ginklą ji buvo išmetusi. Gali kilti pagrįstas klausimas, ar tikrai nebuvo įmanoma merginos sustabdyti kitais būdais. Taigi tokia žūties reprezentacija filme vaizduoja brutalius Izraelio karinių institucijų veiksmus, nukreiptus prieš palestiniečius, taip tarsi siekiant sudaryti įspūdį, jog ir realiame gyvenime tokie atvejai nėra išimtis. Taigi vertinant reprezentuojamą Izraelio pareigūnų absoliučią galios išraišką regiono saugumo kontekste tai būtų galima sieti su M. Foucault suvereno galios

tipu (Lilja, Vinthagen 2014). Joje galima įžvelgti centrinės galios išraiškas, kai Izraelio valstybė ir jos institucijos reprezentuojamos kaip turinčios suvereno galią prieš palestiniečius, taip pabrėžiant dominavimo poziciją prieš juos.

Vidinės galios išraiškas galima pastebėti per bendruomenės veiksmus. Išaiškėjus Amiros tikrajai tapatybei, bendruomenės požiūris į ją pasikeitė. Paprastai bendruomenę vienija bendros vertybės, panašios pažiūros ir įsitikinimai. Homogeniškoje, tradicinėmis vertybėmis besivadovujančioje Palestinos visuomenėje naujoji Amiros biologinė tapatybė atkreipia dėmesį. Dėl naujosios tapatybės bei maišyto kraujo bendruomenė su ja pradeda elgtis kitaip, ji tampa engiamąja. Mokykloje Amira susiduria su daugumos bendraklasių užgauliojimais (žr. 4 priedą, 11 pav.). Tėvo šeima, pas kurią gyvena pagrindinė filmo herojė, nesipriešina dėl jos išėjimo iš namų ir net nebando sulaikyti, o laikini namai, į kuriuos įsikrausto Amira, pažymimi Dovydo žvaigžde (žr. 4 priedą, 12 pav.). Nors pati Amira save laiko palestiniete, bendruomenė jos nebeprįima ir visais šiais atliktais veiksmais tarsi parodo savo nusistatymą prieš naująją jos tapatybę. Visgi merginos pasiryžimas likti ir kovoti su patiriamomis neteisybėmis rodo pasipriešinimą bendruomenėje vyraujančioms jėgos struktūroms ir ideologijoms. Ši galios išraiška, kylanti iš bendruomenės, gali būti siejama tiek su Nira Yuval-Davis, tiek M. Foucault naudojamomis teorinėmis priegomis. Kaip buvo aptarta anksčiau, Nira Yuval-Davis naudojamos pilietybės ir priklausymo bendruomenei komponentai yra kintantys. Atskleidus Amiros tikrąją biologinę tapatybę, jos identiteto supratimas viešajame visuomenės kontekste pasikeitė ją apibrėžiant, kaip „kitokią“ (Yuval-Davis 2003). Tuo pačiu iš bendruomenės kylantys veiksmai gali būti traktuojami kaip galios ir valdžios išraiška, apibrėžta M. Foucault. Pavyzdžiui, Amiros patiriami užgauliojimai, ar nupieštas Dovydo žvaigždės simbolis.

Rezistencija Amiros veiksmuose galima laikyti siekį atkeršyti už sau ir savo šeimai sukeltus skausmus. Kadangi Amiros biologinis tėvas yra izraelietis, o ji save visą gyvenimą laikė palestiniete, mergina staiga susiduria su identiteto krize, kurią paaštrina nacionalistinėmis vertybėmis pasižyminčios bendruomenės ir net šeimos spaudimas. Bendruomenė atsisuka prieš Amirą, todėl ji susiduria su staiga užklupusia socialine atskirtimi, jai yra bandoma primesti internalizuotos gėdos jausmą. Amira siekdama pakeisti visuomenės požiūrį nusprendžia atkeršyti savo biologiniam tėvui, nutardama jį nužudyti ir susigrąžinti palestinietišką identitetą. Vis dėlto ši konfrontacija pirmiausiai reikalauja pavojingo ir neteisėto sienos kirtimo, kuris simbolizuoja tiesioginį iššūkį svetimos valdžios primestoms riboms. Nepaisydama taisyklių Amira įtvirtina savo savarankiškumą. Žygis į Izraelį nelegaliai ir slapta kertant šalių sieną reprezentuoja, jog jokie barjerai ir sienos negali sustabdyti žmogaus, siekiančio savo užsibrėžtų tikslų, valios. Filmu kulminacijoje Amira yra nušautama. Tai reprezentuoja komplikuotus

šalių santykius, realius mėginimus priešintis *status quo* ir tikrąjį pavojų, su kuriuo susiduria besipriešinantieji. Siejant tai su Foucault teorija, rezistenciją šiuose Amiros veiksmuose reiktų aiškinti, kaip norą siekti pokyčių, transformuoti nusistovėjusius galios santykius, kurie palestiniečių akimis yra suprantami okupacijos ir neteisybės formomis (Turkel 1990).

4.1.2 Institucinė kūno kontrolė: galios ir rezistencijos reprezentacija

Kitas epizodas, susijęs su galia ir pasipriešinimu, filme „Amira“ pristatomas tiek vizualiai, tiek per dialogus. Jis susijęs su kalėjimo institucijos vykdoma kūnų kontrole bei kalinių bado streikais (žr. 5 priedą, 13, 14 pav.). Kalėjimas savaime yra galios ir jėgos institucija, turinti aiškią hierarchinę struktūrą, kurios viršuje yra kalėjimo vadovai, žemiau – kalėjimo prižiūrėtojai, o struktūros apačioje – kaliniai. M. Foucault kalėjimo instituciją laiko disciplinuojančios galios įstaigą (Foucault 1975). Jos tikslas yra normalizuoti kalinių elgesį, o tam gali būti panaudojamos įvairios priemonės, pavyzdžiui, fizinis ar psichologinis smurtas. Tačiau net ir tokiose institucijose rezistencija yra įmanoma, o viena iš tokių priemonių – streikas.

Megiddo kalėjime Amiros tėvas Nawar vaizduojamas su prie kūno prijungta lašeline (žr. 5 priedą, 13 pav.). Pokalbio su susirūpinusia šeima metu paaiškėja, jog jis dėl bado streiko yra netekęs daug svorio ir yra sulysęs. Filmo pradžioje, kai kalbama apie bado streiką, pastebimas ir išplėstinės šeimos išitraukimas, norint daryti įtaką kalinių apsisprendimui dėl bado streiko. Pavyzdžiui, Nawar motina per Amirą norėjo perduoti žinią, jog sūnus baigtų šį bado streiką, rūpindamasi jo sveikata. Kitą nuomonę turintis Nawar brolis liepė Amirai šios informacijos neperduoti, taip leisdamas suprasti, kad jis palaiko brolio ir visų kalinių organizuojamą bado streiką, kaip rezistencijos išraišką. Tuo tarpu pagrindinė veikėja Amira, solidarizuodamasi su tėvu, net ir laisvėje badauja. Šiame filme nėra aiškiai išskiriamos kalinių bado streiko priežastys. Vis dėlto tai davė rezultatų ir buvo įsiklausyta į kalinių reikalavimus, įskaitant leidimus dažniau lankytis artimiesiems, tad bado streikas buvo nutrauktas.

Malaka Shwaikh sraipsnyje „*Dynamics of Prison Resistance Hunger Strikes by Palestinian Political Prisoners in Israeli Prisons*“ pabrėžia, jog bado streikai yra pavojinga priemonė, kurios griebiasi kaliniai, kadangi nuo to nukenčia jų sveikata ir yra keliama grėsmė jų pačių gyvybėms. Skaičiuojama, jog nuo 1967 m. Izraelio kalėjimuose mirė 216 palestiniečių. Pagrindinės to priežastys buvo medicinos darbuotojų aplaidumas bei kalėjimų prižiūrėtojų kankinimai. Šios ir kitos priežastys tampa motyvu pradėti bado streikus kalėjimuose (Shwaikh 2018, 81 psl.).

Bado streikai yra galinga, nesmurtinė pasipriešinimo forma, paprastai pasireiškianti organizuotu aktyvumu įtraukiant daugelį kalinių. Jų metu siekiama panaudoti kalėjimo institucijos turimą galią prieš juos pačius, tuo sukeldami problemas (Shwaikh 2018). Kadangi kalėjimas yra galios institucija, jo

pareigūnai gali kurti naratyvą išoriniam pasauliui apie kalinius, klijuoti jiems tokias etiketes, kaip „teroristai“, „politiniai kaliniai, kurie nusipelnė mirtį“.

Tuo tarpu kaliniai, bendraudami su advokatais, šeimos nariais ar net medijos atstovais, gali pasakoti apie kalinimo sąlygas, gėdinti Izraelio institucijas, daryti spaudimą valdžios struktūroms tiek patys, tiek per visuomenę, pabrėždami, jog jie yra aukos, engiamos kalėjimo instancijos (Shwaikh 2018).

Bado streikų kalėjime priežastys gali būti įvairios, bet jas visas sieja tai, kad kaliniai nepatenkinti kalinimo sąlygomis, siekia jas pagerinti bei tikisi susigrąžinti žmogiškąjį orumą. Streiko proceso metu kaliniai tarsi susigrąžina savo kūno, kuris yra vienaip ar kitaip įkalintas, autonomiją, gali priimti savarankiškus sprendimus ir priešintis išorinėms galioms (Shwaikh 2018). O M. Hamdan papildo, kad tai yra biopolitinės rezistencijos išraiška (Hamdan 2019).

Kalinių kasdienį susidūrimą su galios išraiška ir kūno kontrole reprezentuoja ir pati pirma filmo „Bonbone“ scena, vykstanti Aškelono miesto kalėjime, Izraelyje. Keletas kalinių, tarp jų ir pagrindinis veikėjas, patenka į bendrą vonios patalpą, kurioje prausiasi po atvirais dušais (žr. 5 priedą, 15 pav.). Nuo kalinių trykštantis purvas žiūrovui tarsi parodo, kaip sudėtinga palaikyti savo higieninius poreikius. Matoma, kaip kaliniai skuba ir dreba, o tai nepalieka abejonių, jog yra priversti praustis šaltu vandeniu. Šaltas vanduo tarsi simbolizuoja galios, su kuria susiduria kaliniai, išraišką. Prausimasis po šaltais dušais kaliniams primena institucinio lygmens kūno kontrolę. Šis scenarijus atitinka M. Foucault galios „mikrofizikos“ sampratą, kai galia įgyvendinama subtiliomis kasdienėmis praktikomis, o ne atvira, smurtine priespauda (Foucault 1975). Reta galimybė laikytis higienos ir šaltas dušas yra ne tik fizinis diskomfortas, bet ir psichologinis įrankis, mažinantis kalinių autonomiją ir stiprinantis kalėjimų sistemos autoritetą. Tačiau net ir tokiomis aplinkybėmis galima išvelgti mona os apraiškų. Pats kalinių, besirenkančių praustis, veiksmas, nepaisant nepalankių sąlygų, gali būti vertinamas kaip pasipriešinimo forma. Tai parodo jų atsparumą ir žmogiškąjį poreikį išlaikyti orumą net ir slegiančiomis aplinkybėmis. Nuplaunamas purvas tarsi simbolizuoja valios ir žmogiškumo susigrąžinimą prieš institucijos primetamas nužmogėjimo sąlygas.

4.1.3 Reproduktyvioji rezistencija ir jos reprezentacija

Pagrindinis abiejų filmų veiksmas sukasi aplink pagrindinę temą – spermatozoidų kontrabandą. Jau filmo „Amira“ pradžioje paaiškėja, kad septyniolikmetė kalinio dukra gimė būtent dėl šios kontrabandos, o jos tėvas Nawar tikisi dar kartą išbandyti šį būdą. Antrajame analizuojamame filme „Bonbone“ vyras ir žmona patys, be Izraelio pareigūnų pagalbos, bando įgyvendinti šios rūšies kontrabandą.

Reproduktyviosios rezistencijos tikslai ir motyvai

Motyvai ir tikslai susilaukti vaikų spermatozoidų kontrabandos būdu šeimose gali būti įvairūs. Daliai moterų dirbtinio apvaisinimo pagalba gimę vaikai yra pirmagimiai. Būtent taip nutiko su filmo „Amira“ pagrindinės heroje prieš septyniolika metų. Susidaro įspūdis, jog filmo „Bonbone“ veikėjai dar neturi vaikų, tad jiems tai būtų pirmasis. Vaikų gimimas patriarchalinėse visuomenėse išpildo ne tik norą susilaukti vaikų, bet ir patenkina socialinės aplinkos lūkesčius, dažnai pasireiškiančius spaudimo forma (Yuval-Davis 2003).

Filme „Amira“ nėra detalizuojama, koku būdu gimė septyniolikmetė pagrindinė filmo herojė ir kokie buvo tikslūs to motyvai, tačiau tėvams siekiant susilaukti antro vaiko vis labiau pradeda ryškėti sutuoktinių norų skirtumai. Amiros motina, išgirdusi sutuoktinio norą susilaukti dar vieno vaiko, emocijų nerodė. Filmu eigoje taip pat nematyti asmeninių motyvų, kodėl ji turėtų norėti susilaukti dar vieno vaiko. Veikėjų pokalbiuose ryškėjo Amiros motinos neužtikrintumas ir abejingumas. Taip filmo režisierius tarsi sukuria alternatyvią moters nuomonę, kuri skiriasi nuo dominuojančios visuomenėje, įprastai pasisakančios apie tokią galimybę gimdyti. Daug stipresnį norą ir valią išreiškia Nawar, kuris ir pasiūlo idėją susilaukti antro vaiko. Slapto pokalbio telefonu su žmona metu paklaustas kodėl nori susilaukti dar vieno vaiko, nors jo niekada negalės paliesti, jis atsako: „*tai yra galimybė pajauti, kad bent viena dalis manęs yra laisvėje*“. Šiuos kalinio žodžius galima suprasti kaip rezistencijos aktą. Pats Nawar niekada negalės būti laisvėje, tačiau laisvės pojūtį galės pajauti per savo vaikus, taip atradamas emocinę laimę ir pasitenkinimą. Mohammed Hamdan straipsnyje „*“Every Sperm is Sacred”: Palestinian prisoners, Smuggled Semen, And Derrida’s Prophecy*“ papildo, jog vaiko susilaukimas taip pat yra universalios sokratiškos tiesos įgyvendinimo simbolis susilaukiant palikuonių (Hamdan 2019). Taigi kalinys, nepaisydamas Izraelio įstatymų ir inicijuodamas kontrabandos proceso veiksmus, prisideda prie nesmurtinės, tyliosios rezistencijos.

Reprodukcinis pasipriešinimas gali būti suprantamas per Michel Foucault galios ir rezistencijos teorijos objektyvą. Foucault tyrinėjo, kaip galios institucija veikia reguliuojant ir kontroliuojant kūnus, populiacijas ir patį gyvenimą šį apibrėžimą taikant biogalios tipui. Pagal jį, Izraelio valstybė apriboja palestiniečių reprodukcinę elgseną dviem lygmenimis: pagal biopolitiką ir anatinę politiką (Foucault 1978). Pagal pirmąją, valstybė priima tam tikras strategijas, kontroliuojančias reprodukcinę politiką. Šiuo atveju, Izraelio valstybė priima sprendimą uždrausti palestiniečių kalinių reprodukcinę elgseną. Pagal antrąją, kalėjimas tampa vykdomąja institucija, kuri imasi strategijų įgyvendinimo, šiuo atveju – biologinių savybių priežiūros ir kontrolės, draudžiančia reprodukcinę elgseną. Pavyzdžiui, atsiranda draudimai fiziškai liestis su sutuoktiniu ar patikros punktai, apribojantys bet kokius įmanomus

reprodukinius veiksmus. Mona Lilja ir Stellan Vinthagen straipsnyje „*Sovereign Power, Disciplinary Power and Biopower: Eesisting What Power with what Resistance?*“ analizuodami M. Foucault biogalios konceptą, daro išvadą, jog rezistencija biogaliai yra įmanoma per visuomenės kuriamą pasipriešinimo kultūrą. Taip siekiama atkreipti visuomenės dėmesį, o galia pavaizduojama kaip neteisinga. Taigi, būtų galima teigti, jog nepavienis, o masiškai vykstantis spermatozoidų kontrabandos procesas Izraelio kalėjimuose atitinka rezistencinės kultūros apibrėžimą (Lilja, Vinthagen 2014)..

Šiame kontekste reprodukcinė rezistencija tampa pasipriešinimu išorinėms jėgoms, politinių, socialinių institucijų primetamiems kūno kontrolės ir dominavimo mechanizmams. Net ir pats Amiros personažo egzistavimas, kaip gimusios iš kontrabandinės spermos, meta iššūkį normatyvinėms šeimos, reprodukcijos ir gimstamumo sąvokoms ir jų supratimui. Todėl šis reprodukcinio pasipriešinimo aktas yra atsakas Izraelio valdžios bandymui sutramdyti Palestinos gyventojus, jų kūnus ir veiksmus, ypač reprodukcinę elgseną.

Kontrabandos proceso kompleksiskumas ir šalių įsitraukimas

Nors vaiko susilaukimas iš pažiūros yra tik dviejų partnerių sutarimo reikalas, patriarchalinėse visuomenėse tai yra daug sudėtingesnis procesas, ypač vyrui esant įkalinimo įstaigoje. Į kūdikio susilaukimą paprastai įtraukiama ir daugiau asmenų bei institucijų.

Pirma, analizuojamuose filmuose pastebimas kontrastas tarp partnerių norų susilaukti vaikų. Pavyzdžiui, filmas „Amira“ vaizduoja, jog sprendimas susilaukti dar vieno vaiko spermatozoidų kontrabandos būdu porai nėra lengvas. Labiausiai to siekia įkalinimas iki gyvos galvos Nawar, tačiau jo žmona turi abejonių dėl dar vieno vaiko auginimo. Šis aiškus vienos pusės interesų buvimas kontrastuoja su kitu filmu „Bonbone“, kuriame tiek vyras, tiek žmona vaizduojami vienodai suinteresuoti ir įsitraukę į būsimo vaiko gimimą spermatozoidų kontrabandos būdu.

Antra, dažnai į spermatozoidų kontrabandos procesą yra įtraukiama visa išplėstinė šeima. Filme „Amira“ Nawar broliai ne tik bando įtikinti jo žmoną susilaukti dar vieno kūdikio, bet ir telefonu su nežinomais asmenimis derina kontrabandos logistikos detales ir finansinius atsiskaitymus. Kitas svarbus žingsnis, į kurį yra įtraukiama vyro šeima – būsimo vaiko registravimas. Siekiant nesukelti įtarimų Izraelio valdžios institucijoms bei užtikrinant šeimos saugumą, naujagimis būtų registruojamas kito šeimos nario, šiuo atveju vyresniojo kalinio brolio, kuris yra vedęs ir turi daugiau vaikų, vardu. Susidaro įspūdis, jog broliams yra garbė padėti šioje situacijoje, nors dėl to jiems patiems gresia pavojus. Antra vertus, tai tik įrodo kolektyvinį šeimos susitelkimą.

Trečia, tam, kad spermatozoidų kontrabandos atvejis būtų įgyvendintas, į šį procesą dažnai turi įsitraukti ir Izraelio struktūrų atstovai (žr. 6 priedą, 16, 17 pav.). Filme „Amira“ kontrabandos veiksmus

padeda atlikti kalėjimo prižiūrėtojas. Vaizduojama, kaip kalinys mėginį palieka po unitazo dangčiu, o kalėjimo prižiūrėtojas jį paima ir įsideda į termosą su ledukais. Svarbu pabrėžti, jog tiek šiame epizode, tiek realiame gyvenime į tokią veiklą įsitraukę kalėjimo darbuotojai susiduria su didžiule rizika būti pagauti ir nubausti pagal Izraelio įstatymus. Filme „Amira“ nedetalizuojama, kokiomis aplinkybėmis spermatozoidų mėginys patenka į kalinio brolio rankas laisvėje ir pervežamas iki medicinos įstaigos. Kitame filme „Bonbone“ nėra vaizduojama kalėjimo struktūrų įsitraukimo į kontrabandos procesą, o tai padaro patys vyrai su žmona susitikimo metu, perduodami mėginį per nesandariai sutvirtintą susitikimo kambario langelį (žr. 6 priedą, 18 pav.). Šie skirtingi filmų scenarijai reprezentuoja tai, jog ir realiame gyvenime spermatozoidų kontrabandos procesas nėra standartinis, dažnai reikalaujantis kūrybiškumo bei tikslaus veiksmų įgyvendinimo.

Ketvirta, filme „Amira“ vaizduojama, kaip noriai ir atvirai įsitraukia Palestinos medicinos įstaiga, bandydama įgyvendinti dirbtinį apvaisinimą. Prieš atliekant visas procedūras, sutikrinama mėginio ir šeimos narių DNR, taip išaiškinamas giminystės ryšys. Paaiškėja, jog tai yra ta pati medicinos įstaiga, kurioje dirbtinio apvaisinimo pagalba gimė ir Amira. Filme „Bonbone“ medicinos įstaiga nėra vaizduojama, tačiau žmonai gavus vyro sėklos mėginį, kurio galiojimo laikas yra ribotas, žiūrovui nelieka abejonių, jog moteris skuba būtent ten.

Skirtingų šalių įsitraukimas į spermatozoidų kontrabandos procesą bei nuolatinė įtampa kovoje su laiku analizuojamuose filmuose reprezentuoja, koks kompleksinis procesas tai iš tikrųjų yra ir kiek pastangų tai reikalauja jį įgyvendinant.

4.2 Lytis ir nacionalinė tapatybė. Lyčių rolių reprezentacija

4.2.1 Lyties ir tautinės tapatybės išraiška

Nira Yuval-Davis tautiškumo ir tapatybės teoriniame diskurse analizuoja, kaip tautinė tapatybė konstruojama ir išlaikoma. Ji teigia, kad tautybė yra įsivaizduojamas darinys, susiformavęs iš bendrų elementų, tokių kaip bendrystė, bendras kraujas ar bendri genai (Yuval-Davis 2003, 11 psl.). Galima teigti, jog ši įsivaizduojama nacionalinė tapatybė remiasi įvairiais veiksniais, įskaitant kilmės vietą, rasę, kultūrą ir kalbą. Nors šie veiksniai gali suvienyti individus į grupes, jie taip pat sukuria skirtumus tarp grupių. Šie nacionalinių tapatybių skirtumai ypač akivaizdūs Palestinos ir Izraelio konflikto kontekste. Nira Yuval-Davis pabrėžia visuomenės kontrolės mechanizmo vaidmenį užtikrinant nacionalinės grupės etninį grynumą ir homogeniškumą. Tai dažnai pasiekama reguliuojant santuokas, seksualinius santykius, besimezgančias draugystes, taip siekiant apsaugoti tautinę tapatybę nuo kitų grupių keliamų

grėsmių (Yuval-Davis 1997). Taigi, siekiant išlaikyti grupės išskirtinumą ir tęstinumą, galios suverenai bus visada suinteresuoti tautinio tapatumo išsaugojimu.

Filme „Amira“ šios teorinės išvalgos yra ryškiai iliustruojamas. Filmą atskleidžia palestiniečių nacionalinę tapatybę, gretinant ją su Izraelio nacionaline tapatybe, taip reprezentuojant „mes prieš jus“ motyvą, aptartą kultūrinėje tautiškumo dimensijoje (Yuval-Davis 2003). Nors filmo siužetas yra konstruojamas per palestiniečių prizmę, o Izraelio atstovų šiame filme vaizduojama nėra daug. Vis dėlto kiekvienas grupių susidūrimas filme kelia įtampą. Kaip minėta, pirmasis filme vaizduojamas susidūrimas tarp šių grupių yra Izraelio ir Palestinos sienos kirtimo punkte, kai Amira kartu su mama vyksta aplankyti Izraelio kalėjime įkalinto tėvo. Filme vaizduojama, kaip abi šios grupės išreiškia savo nacionalinės tapatybės pozicijas. Izraelio karininkas išreiškia kategorišką, radikalią ir menkinančią nuomonę palestiniečių atžvilgiu, kuomet paklausia Amiros mamos, ar ji yra teroristo žmona. Amira, bandydama užstoti savo mamą ir rodydama atsidavimą tėvui, į šiuos karininko žodžius reaguoja atsakydama „*turi omenyje karo belaisvį*“. Ši trumpa siužetinė konfrontacija filme aiškiai atskleidžia, kaip asmuo Nawar skirtingose grupėse yra pozicionuojamas skirtingai. Tad šiame siužete galima išvelgti tiek biologinės, tiek kultūrinės tautiškumo dimensijos bruožų, kai prigimtiniai žmogaus bruožai atskiria dvi žmonių grupes, o kertiniai skirtumai tarp jų grupes supriešina. Taip pat analizuojant sienos kirtimo siužetinę liniją, galima išvelgti ir nacionalistinių projektų dimensijos bruožų, kuriuos Nira Yuval-Davis laiko pilietybės galios netekimu, kai yra atsiduriama už savosios valstybės teritorijos ribų (Yuval-Davis 2003).

Emocinį ir simbolinį palaikymą Nawar gauna ne tik iš savo šeimos, tačiau ir iš kitų visuomenės narių. Pavyzdžiui, filmo eigoje Amiros vaikinai pokalbiuose su ja ne kartą pavadina Nawar savo herojumi. Ši herojizacija yra galinga palestiniečių nacionalinės tapatybės išraiška, nes ji simbolizuoja vienybę, solidarumą ir pasipriešinimą Izraelio valstybei. Emocinė ir simbolinė Nawar šeimos ir bendruomenės parama pabrėžia kolektyvinę tapatybę ir bendras Palestinos visuomenės vertybes, atsirandančias iš kultūrinės tautiškumo dimensijos.

Palestinos laisvės kovotojų idealizavimas yra pastebimas ir meilės temoje, pabrėžiant pasiaukojimą, emocinius ryšius, kurie formuoja nacionalinį tapatumą. Šią idealizaciją ryškiai iliustruoja Amiros ir Nawar meilės istorija. Atsitiktinai Amiros mažiesiems pusbroliams įjungus Nawar ir Wardos vestuvių įrašą televizoriuje, žiūrovui yra pristatoma netradicinė ceremonija, pabrėžiamos nepaprastos jų sąjungos aplinkybės. Warda ir Nawar vestuvės įvyko pastarajam jau patekus į kalėjimą, todėl jungtvių ceremonija negalėjo atitikti įprastų normų: vietoje fiziškai dalyvaujančio jaunikio šalia nuotakos, skambant vestuvių melodijoms ir svečių dainoms, stovėjo tik jo nuotrauka (žr. 7 priedą, 19 pav.). Šis vaizdas apima asmeninio įsipareigojimo ir politinės kovos mišinį, pabrėžiant, kaip giliai Palestinos

tapatybėje yra susipynusi meilė ir rezistencija. Filmo eigoje, pokalbiuose tarp veikėjų paaiškėja, jog Warda ir Nawar lankė tą pačią mokyklą, ji jam jautė didžiulę simpatiją, tačiau pažįstami nebuvo. Amiros dėdė prasitarė, kad Warda pati norėjo tuoktis su Nawar gerai žinodama, kad jis atlieka bausmę iki gyvos galvos. Ši situacija pabrėžia stiprią emocinę trauką, nes Warda sąmoningai sudarė santuoką, kurioje greičiausiai niekada fiziškai paliesti savo vyro negalės. Ši netradicinė santuokos istorija sustiprina kolektyvinį palestiniečių tapatybės ir solidarumo jausmą. Wardos sprendimas tuoktis už Nawar simbolizuoja platesnes visuomenės vertybes, kurios gerbia ir idealizuoja kovoję už laisvę dalyvaujančių žmonių aukas.

Filmo metu, paaiškėjus, kad Amiros biologinis tėvas yra buvęs Izraelio kalėjimo prižiūrėtojas, ji susiduria su gilia identiteto krize, kurią apsunkina besikeičiantis aplinkinių suvokimas ir požiūris į ją. Būtent šį scenarijų galima sieti su Nira Yuval-Davis koncepcija, jog kiekviena grupė siekia išlaikyti ir išsaugoti savo etninį grynumą, tautinę tapatybę, bet kokį nukrypimą nuo to vertindama kaip grėsmę visuomenės homogeniškumui (Yuval-Davis 1997). Šioje vietoje kyla ir kita problema, kurią aptarė Nira Yuval-Davis, kai sąmoningai ar ne Amiros gimimo atveju buvo pažemintas šeimos orumas, nes vienas iš biologinių tėvų yra laikomas tautos priešiu (Yuval-Davis 2003). Amiros atveju, jos naujai atskleista biologinė tapatybė tampa faktoriumi, kuriam visuomenė įnirtingai priešinosi ir siekia nuslopinti. Warda bando įkalbėti dukrą, jog ji bėgtų iš Palestinos, kadangi nenori rizikuoti jos saugumu. Wardos prašymas yra susijęs su jos baime dėl socialinių stigmų ir galimų pavojų, kurie gali turėti skaudžių padarinių. Nenorėdama palikti savo šeimos ir namų bei galvodama, kad tai laimės jai neatneš, Amira tvirtai laikosi pozicijos, jog bėgimas iš šalies tik patvirtins visuomenėje pasklidusią neigiamą konotaciją apie ją. Ji nusprendžia viena vykti į Izraelį ir susiremti su savo biologiniu tėvu, manydama, kad jo nužudymas pakeis visuomenės požiūrį į ją. Vis dėlto visuomenės pozicija dėl Amiros naujojo biologinio identiteto nėra vienašališka, tad ji susiduria su įvairiomis nuomonėmis, pavyzdžiui, jos mokytojas teigia, kad „*net jei esi žydas, tai nereiškia, kad esi okupantas*“. Šis teiginys atskleidžia, kad ne visi Amiros aplinkos nariai pritaria daugumos nuomonei. Kai kurie asmenys pripažįsta jos padėties sudėtingumą, tačiau automatiškai netapatina jos naujosios tapatybės su politinėmis, istorinėmis konotacijomis.

Nacionalinės tapatybės pozicionavimas filme „Amira“ artikuliuojamas ne tik per dialogus, tačiau perteikiamas ir vizualiuoju būdu. Filmo metu pokalbiuose tarp veikėjų tampa aišku, kad Nawar ir jo vyresnysis brolis Said yra Palestinos laisvės kovotojai, o šis statusas visuomenėje yra itin gerbiamas (žr. 7 priedą, 20, 21 pav.). Šis jų statusas primenamas ir pabrėžiamas bendruomenės veiksmais: plakatai su jų atvaizdais yra gerai matomi miesto gatvėse, ant namų sienų ir kitose viešosiose erdvėse. Ši vaizdinė duoklė yra pagarbos ir dėkingumo išraiška, kurią bendruomenė išreiškia už jų kovą dėl Palestinos laisvės.

Paskutiniame filmo kadre, kai Amirą nušauna Izraelio pareigūnai, matomi bendruomenės suvokimo apie jos dvilybę biologinę tapatybę pokyčiai. Bendruomenei sužinojus jos žygio į Izraelį motyvus ir aplinkybes, Amiros mieste iškeliamas jai skirtas plakatas, ji tarsi įgyja laisvės kovotojo statusą, kuris tradiciškai dominuoja tik tarp vyrų (žr. 7 priedą, 22 pav.). Toks memorialinis plakatas visuomenėje atlieka Amiros pripažinimo, garbės išreiškimo funkcijas bei meta iššūkį tradicinėms lyčių vaidmenims nacionalinėje palestiniečių kovoje.

Šio plakato iškėlimo momentu pirmą kartą filme panaudojamas muzikinis intarpas. Jį atlieka aukštas moteriškas balsas, skambantis nusitęsiančiu aidu. Ši trumpa jaudinanti muzikinė ištrauka fone kylant Amirai skirtam plakatui žiūrovui sukelia gailėsčio ir pagarbos jausmą. Joje skamba žodžiai: „*Ateik link kylančios saulės, tavo pradžia buvo reiškinyš. Dabar ant lentos tu pakilk. O Marijos vaike, tu esi išrinktasis. Prisikelk, prisikelk, bet niekada nepalik mūsų. Tu esi šviesa gyvenimo tamsoje*“. Šie religiniai žodžiai persmelkia sceną sakralumo atmosfera, Amiros garbinimas tarsi tapatinamas su tokiais religiniais elementais, kaip šventumas ir tyrumas. Toks „šventosios“ vaizdavimas prieštarauja jos paskutiniam veiksmui planuojant smurtą prieš biologinį tėvą. Galima teigti, jog Amira parodoma kaip sudėtingas personažas, persmelktas emocijų ir sumaišties. Filme naudojama muzika atlieka ne tik foninės užsklandos elementą, bet ir veikia kaip galingas įrankis, sukeliantis žiūrovui emocinį efektą, stebint jos tapatybės suvokimo kaitą.

Amiros žygį į Izraelį ir iškeltą plakatą jai galima giliau paanalizuoti per Nira Yuval-Davis naudojamą teorinę prieigą. Amiros rezistencinis žygis siekiant susidurti su savo tėvu liudija, kaip šiais veiksmiais ji visiškai nusižengia tradicinėms lyčių rolėms palestiniečių visuomenėje. Amira palieka privačią, patriarchalinėse visuomenėse moteriai turinčią priklausyti erdvę ir atsiduria kario vaidmenyje, kuris tradiciškai turėtų priklausyti vyrams (Yuval-Davis 1997). Kita vertus, Amiros, kaip moters įsijungimas į kovą gali būti siejamas ir su namų aplinkos gynimu bei saugojimu, kurį akcentuoja Nira Yuval-Davis lyties ir karo kontekste. Pagal ją, moteris į karinius veiksmus dažniausiai įsitraukia tik grėsmės akivaizdoje, siekdama apsaugoti, apginti namų aplinką (Yuval-Davis 2004). Vis dėlto Palestinos ir Izraelio dvišaliame kontekste sienos ir namų ribos tampa diskutuotinos dėl istoriškai susiklosčiusio konteksto. Tad gali kilti atviras klausimas, ar Amiros žygį reiktų laikyti „puolamuoju“, ar „ginamuoju“?. Plakato iškėlimas atlieka ir reprezentacinę funkciją, kurios metu Amira tampa bendruomenės ir valstybės simboliu. Viena vertus, plakatas atlieka memorialinę funkciją, kita vertus, jis gali būti panaudotas politiniams tikslams, kaip kad siekiant pavaizduoti Amirą auka ar dar labiau mobilizuojant palestiniečius kovoje su Izraelio valstybe (Yuval-Davis 2003).

4.2.2 Lyčių rolių vaidmenys spermatozoidų kontrabandos kontekste

Nira Yuval-Davis pabrėžia, jog asmenys priklausydami grupei savo prigimtimi perima ir grupinę tapatybę, todėl iš jų yra tikimasi vienokio, ar kitokio elgesio, laikytis bendrų normų, standartų priimtinių visuomenėje. Toks grupės tapatybės perėmimas reiškia, kad individams grupėje dažnai iš karto priskiriami specifiniai vaidmenys. Tiesa, Nira Yuval-Davis pažymi, kad šie vaidmenys visuomenėje gali labai skirtis priklausomai nuo individualių tapatybių, o vienas iš pagrindinių diferencijavimo veiksnių yra lytis (Yuval-Davis 1997).

Kaip buvo aptarta ankstesniame skyriuje, tradicinėse visuomenėse lyčių vaidmenys yra iš anksto aiškiai apibrėžiamos ir numatomos, o patriarchalinėse visuomenėse jos yra giliai įsišaknijusios. Pavyzdžiui, Palestinos visuomenėje pagrindinės vyrams priskiriamos rolės yra šeimos aprūpintojo ir apsaugotojo. Iš vyrų yra tikimasi, jog jie bus pagrindiniai šeimos aprūpintojai materialine, finansine prasme, todėl ši rolė dažniau pasireiškia išorinėje erdvėje. Vyras laikomas šeimos galva, todėl yra atsakingas už pagrindinius šeimoje priimamus sprendimus, tokius kaip finansai, išsilavinimas, santuoka. Dar vienas svarbus vaidmuo, su kuriuo susiduria vyrai tai orumo saugotojo rolė. Vyrams yra pavesta puoselėti šeimos garbę ir reputaciją, o tai dažnai pasireiškia moterų, kaip šeimos narių, elgesio priežiūra. Tačiau šių vaidmenų dinamika gali smarkiai pasikeisti, kai yra ribojamos žmogaus laisvės (Hamdan 2019, 538 psl.).

Tai iliustruoja filmas „Amira“ ir pagrindinės veikėjos Amiros tėvas Nawar. Palestinitis patiria savo vaidmens transformaciją dėl įkalinimo. Jis negali vykdyti pagrindinio savo vaidmens – aprūpinti savo šeimos. Jo izoliacija nuo išorinio pasaulio reiškia, jog jis negali tiesiogiai prisidėti prie tiesioginio savo šeimos saugumo ir finansinės gerovės. Vienintelis jam liekantis būdas paveikti savo šeimos narių nuomonę ar sprendimus yra veikti per atstumą, t. y., per susitikimus kalėjime, slaptus telefoninius pokalbius. Pavyzdžiui, filmo pradžioje Nawar ragina Amirą nutraukti bado streiką, parodydamas savo susirūpinimą jos gerove. Vėliau atskleidus Amiros biologinę tapatybę, jis primygtinai jos prašo bėgti iš Palestinos, pirmenybę teikiant jos saugumui, net jei tai reikštų, kad jie daugiau niekada nepasimatys. Net ir sužinojus tikrąją dukros tapatybę ir faktą, kad jis nėra jos biologinis tėvas, jis neatsisako ryšio su ja ir vis tiek ją laiko savo dukra ir netiesioginiais veiksmais bando ją apsaugoti. Vertinant iš vienos perspektyvos, ši Nawar pozicija pabrėžia jo ilgalaikį atsidavimą tėvo vaidmeniui, net jeigu tai reikštų, kad jis daugiau jos niekada nepamatys. Kitą vertus, Amira nepaklauso savo tėvo ir vietoje to pasirenka keršyti savo biologiniam tėvui, o tai gali simbolizuoti Nawar sumažėjusią įtaką tėvo rolėje, kuomet jis yra įkalintas. Taigi, nors tradiciniai lyčių vaidmenys visuomenėje priskiria vyrams konkrečias funkcijas, jos nėra statiškos ir gali kisti, atsižvelgiant į aplinkybes.

Svarbų vaidmenį atstovaujant tėvo ir vyro rolę atlieka Nawar broliai. Jie padeda organizuoti Amiros pabėgimo iš Palestinos detales, suklastoja asmens dokumentus, jog ši galėtų lengvai ir sklandžiai pabėgti į Egiptą. Be šių pastangų broliai taip pat palaiko Amirą ir jos mamą kasdienėje veikloje, užtikrindami jų gerovę ir stabilumą, Nawar esant įkalintam. Pavyzdžiui, po vedybų Nawar ir Warda neturėjo bendro būsto, todėl ji kartu su Amira apsigyvena jaunesniojo brolio namuose, kartu su jo visa šeima. Šis brolis ne tik suteikia pastogę, bet ir aktyviai dalyvauja kasdieniame savo svainės ir dukterėčios gyvenime. Kaip taksi vairuotojas, jis derina savo darbą su pareiga padėti savo brolio žmonai ir dukrai, o laisvu laiku moko Amirą vairuoti. Vyresnysis brolis Said prisideda prie Amiros pomėgio puoselėjimo ir augimo galimybių. Jį su Amira sieja bendras pomėgis – fotografija. Suprasdamas Amiros kūrybiškumo puoselėjimo vertę, jis paprašo savo draugo jam gauti iš užsienio naujausią fotoaparato modelį. Šie kolektyviniai Nawar brolių veiksmai simbolizuoja šeimos vienybę, rūpestį ir atsidavimą vienas kitam, homogeniškumą, atsižvelgiant į brolio Nawar situaciją. Jų pastangos užtikrinti Amiros ir Wardos saugumą, stabilumą ir asmeninį tobulėjimą pabrėžia šeimos prisitaikymą ir atsparumą. Jie prisiima vyro ir tėvo vaidmenis ir pareigas, kurių Nawar negali atlikti.

Tuo tarpu palestinietės moterys tradiciškai atlieka namų šeiminių, vaikų prižiūrėtojų vaidmenis. Jos yra atsakingos už namų ruošos darbus, tokius kaip namų švaros ir tvarkos palaikymą, maisto gaminimą, bendros namų ūkio gerovės užtikrinimą. Be šių kasdinių užduočių, moterims taip pat patikėtas vaikų auklėjimas ir ugdymas, daugiausia dėmesio skiriant jų akademiniam pažangai ir emociniam vystymuisi. Ši dviguba atsakomybė, tvarkyti namų ūkį ir auklėti vaikus, pabrėžia svarbų moterų vaidmenį kuriant globojančią ir palaikančią namų aplinką. Santuokos institute visuomenės lūkesčiai moterims yra aiškiai apibrėžti. Tikimasi, kad moterys ištekės ir sukurs šeimas gana jauno amžiaus, taip išpildant kultūrinius lūkesčius, ypač savo reprodukcinėmis savybėmis prisidedant prie bendruomenės populiacijos augimo. Be to, moterys turi laikytis griežtų kultūrinių normų ir reikalavimų, ypač susijusių su kuklumu tiek aprangoje, tiek elgesyje. Šie lūkesčiai yra giliai įsišakniję kultūrinėse ir religinėse tradicijose, formuojančių moterų elgesį viešojoje ir privačioje sferoje (Yuval-Davis 1997). Wardos santuoka su Nawar ir Amiros susilaukimas spermatozoidų kontrabandos būdu yra šių visuomenės lūkesčių išpildymo pavyzdys. Tačiau Nawar kalint Izraelio kalėjime, ji turi priimti palestiniečių visuomenėje nebūdingą, hibridinę lyties rolę. Iš moters, kuri tradicinėje visuomenėje turėtų rūpintis namų aplinka ir vaikais, ji yra priversta perimti ir dalį savo vyrui turinčių priklausyti šeimos išlaikytojo funkcijų. Būdama mokyklos mokytoja Warda finansiškai prisideda prie šeimos išlaikymo. Šis dvigubas vaidmuo pabrėžia didelę jai tenkančią našą derinant pareigas namuose ir už jos ribų. Vis dėlto net ir tokie besikeičiantys lyčių rolių vaidmenys jų neatleidžia nuo pagrindinių savo funkcijų, o moterims

tai yra reprodukcijos užtikrinimas. Moterys tradicinėse visuomenėse susiduria su maksimaliu lūkesčiu iš šeimos, artimųjų, bendruomenės gimdyti kiek įmanoma daugiau vaikų, o prie to, žinoma, prisideda ir religinis motyvas, kai gimstančių vaikų skaičius šeimoje nėra numatytas iš anksto, o tai yra labiau patikima Dievo valiai.

4.2.3 Reprodukcinės elgsenos agentiškas

Tiek filmas „Amira“, tiek „Bonbone“ vaizduoja reprodukcinės elgsenos noro perspektyvą iš moters požiūrio kampo. Tiesa, filmuose šios perspektyvos tarpusavyje kontrastuoja.

Filme „Amira“ pradžioje įkalintas Nawar susitikimo su savo žmona ir dukra metu informuoja jas apie galimybę susilaukti dar vieno vaiko spermatozoidų kontrabandos būdu, dėl atlaisvėjusių saugumo apribojimų įkalinimo įstaigoje: *„yra šansas turėti dar vieną vaiką, <...> tokia galimybė gali daugiau nepasikartoti“*. Šie Nawar žodžiai palieka jo žmoną šokiruotą ir nebylią. Ji neatrodo apsidžiaugusi, nesišypso, priešingai, atrodo pasimetusi ir sutrikusi. Visiškai priešingai reaguoja Amira, kurios veide matomas džiaugsmas ir šypsena. Warda pradeda kelti klausimus, *„kaip dabar bus registruojamas vaikas“*, ar *„bet Amiros vienos jau yra pakankamai, argi ne?“*. Skirtingai nustebusių Wardos ir Amiros reakcijos kelia žiūrovui klausimą, ar galimybė susilaukti dar vieno vaiko buvo apkalbėta ir susiderinta tarpusavyje anksčiau? Kodėl tuomet Wardai kyla tokie klausimai? Šalta veido išraiška ir pasimetimas veide simbolizuoja tai, jog Warda antrojo vaiko net nenori. Sprendimo priėmimo bando dalyvauti ir Amira, kuri bando teigiamai pakreipti mamos sprendimą, sakydama jog tai galima būtų padaryti, taip leidžiant suprasti, jog ji palaiko tėvo norą. Bet Nawar pasako, kad tai turės būti pačios Wardos sprendimas. Tokia Nawar pozicija gali būti suprantama dviprasmiškai. Pirmiausiai, patriarchalinėse visuomenėse už svarbius gyvenimo sprendimus, įskaitant reprodukcinio elgesio, šeimos institute yra atsakingi vyrai. Todėl nenuostabu, jog būtent Nawar kyla ši idėja ir jis ją pristato savo žmonai. Tačiau Nawar matydamas žmonos pasimetimą, kuomet pristato savo idėją, pasielgia nestandartiškai ir visą apsisprendimo teisę palieka jai. Tokiu būdu Warda tarsi įgauna didesnę agentiškumo laipsnį laisvam ir nepriklausomam sprendimui, tačiau tuo pačiu jaučia ir išgyveną spaudimą iš vyro pusės dėl teisingo apsisprendimo. Šis vidinis konfliktas jai kelia įvairius egzistencinius klausimus: Kaip jai pasielgti šioje situacijoje? Ar patriarchalinėje visuomenėje ji gali nepaisyti savo vyro norų? Ar ji jaustųsi laiminga susilaukusi dar vieno vaiko, kuomet šalia nėra jo tėvo?

Wardos noro nebuvimas susilaukti dar vieno vaiko, taip išpildant Nawar lūkestį, neigiamai veikia santykius su judviejų dukra, kelia įtampą. Amira vaizduojama kaip atsidavusi dukra savo tėvui ir jo emocinei gerovei. Įkalinto tėvo interesus dukra kelia aukščiau už savo motinos, manydama, jog dar vienas vaikas padės sumažinti jo vienatvę. Pokalbio su dėde metu Amira išsako žodžius *„turime dėl jo*

(Nawar), *pasiaukoti, jis aukojasi dėl mūsų*“. Šis teiginys pabrėžia Amiros požiūrį į savo tėvą kaip į auką, nusipelnusį didžiausio jų palaikymo, net jei tai reikštų motinos norų ir gerovės nepaisymą. Visgi Warda paneigia dukros žodžius dėl nenoro susilaukti dar vieno vaiko. Ji patikslina, kad jos dvejonės kyla ne dėl dar vieno vaiko noro stokos, tačiau dėl bauginančios perspektyvos auginti vaiką dar kartą vienai. Warda turi omenyje sudėtingą, ir daug pastangų reikalaujantį vaiko auginimo procesą, be partnerio, kuris galėtų prisidėti prie šeimos gerovės. Jos buvusi patirtis atspindi platesnius iššūkius, su kuriais susiduria daugelis moterų, atsidūrusių panašiose situacijose, kai susiduria visuomenės lūkesčiai ir asmeniniai troškimai, todėl joms dažnai tenka pačioms įveikti sudėtingas tėvystės problemas. Ši įtampa tarp Wardos individualaus pasirinkimo, jos agentiško bei dukros stovimos pozicijos už tėvo emocinę gerovę dar labiau didina spaudimą sprendimo priėmime.

Panašų Nawar laimingumo „padarymo“ naratyvą matome ir kitame pokalbyje tarp Amiros ir jos vaikino. Tas pats vaikinys, kuris herojizuoja Amiros tėvą Nawar, jai piešia įsivaizduojamą ateities paveikslą, kaip jie galėtų ateityje susituokti, susilaukti vaikų ir taip padaryti jos tėvą laimingą. Netgi vaiką planuotą pavadinti jo vardu, kas turėtų dar labiau jį pradžiuginti. Nepaisant vaikino entuziazmo, Amira į šį pasiūlymą reaguoja abejingai ir pati didelio susidomėjimo neišreiškia. Amira puikiai supranta, jog toks piešiamas ateities scenarijus iškels galimas tapatybės problemas būsimam vaikui. Pati Amira gimė spermatozoidų kontrabandos būdu be oficialiai Izraelio pripažintamų dokumentų, tad ji puikiai iš patirties supranta sunkumus, su kuriais susidurtų ir jos būsimi vaikai, pavyzdžiui, negalėtų keliauti į kitas šalis, ar neturėtų vienos iš privilegijų teisėtai lankytis Izraelio kalėjimuose. Ši Amiros pozicija tarsi konfrontuoja su jos pačios išsakytais žodžiais jos mamai, kadangi dar vienas gimęs vaikas iš Nawar spermatozoidų susidurtų su identiška situacija.

Nawar ir Wardos sprendimo priėmime dėl potencialios galimybės susilaukti dar vieno vaiko bei bandant sutaikyti ją su Amira, įsitraukia ir Nawar broliai. Įkalinto Nawar noro paveikti broliai pradeda kalbėtis su Warda ir įtikinėti ją dėl galimybės susilaukti antrojo vaiko spermatozoidų kontrabandos būdu. Abu broliai netgi pasisiūlo registruoti būsimą vaiką, kaip savąjį, prisiimdami tam tikrą atsakomybę. Tarp jų net kyla nedidelis ginčas, kuris iš jų turėtų tai padaryti. Toks brolių įsitraukimas ieškant būdų ir išeičių, prisidėti prie Nawar idėjos realizavimo, net ir įsitraukiant į ne savo pačių reproduktyviosios elgsenos patirtis, simbolizuoja didžiulį papildomą spaudimą, kurį Warda patiria iš išplėstinės šeimos narių. Šis išorinis spaudimas apsunkina ir taip sudėtingą Wardos situaciją, kuri sulaukė pakankamai spaudimo iš savo vyro ir dukros. Ši situacija iliustruoja platesnį socialinį ir šeimyninį spaudimą, dažnai taikomą panašiomis aplinkybėmis atsidūrusioms moterims. Brolių įsikišimas pabrėžia kolektyvines šeimos pastangas palaikyti Nawarą, net ir Wardos autonomijos ir asmeninių norų sąskaita. Tai taip pat pabrėžia

kultūrinius ir bendruomeninius lūkesčius keliamus moterims, ypatingai reprodukcinėje elgsenoje. Taikant Nira Yuval-Davis teorinius diskursus, Warda netgi yra priversta prioretizuoti šeimos vienybės, išplėstinės šeimos narių lūkesčius virš savųjų interesų, net jeigu tai jai pačiai reikštų sumažėjusią emocinę gerovę ir būsimus iššūkius.

Galiausiai Warda sutinka bandyti susilaukti antrojo vaiko. Tačiau daugialypis aplinkos spaudimas ir lūkesčiai, pradedant nuo Nawar pageidavimų, emocinių Amiros raginimų pasireiškiančių stiprios pozicijos laikymosi bei išplėstinės šeimos narių įsitraukimo ir įtikinėjimų – sukuria aplinką kurioje Wardos sprendimų priėmimo autonomija yra pažeista. Todėl lieka neatsakytas klausimas, ar šį Wardos apsisprendimą galima būtų laikyti vien tik savarankišku, ar didžiąja dalimi nulemtu iš susidariusio spaudimo jos aplinkoje.

Kitame analizuojamame filme „Bonbone“ žiūrovui pateikiamas pasakojimas, kuris priešingai nei filme „Amira“, pabrėžia moters agentišumą. Nuo pat pradžių moteris vaizduojama besišypsanti, pasitikinti savimi, o tai sufleruoja esantį jos tvirtą ir savarankišką charakterį. Susitikimo kalėjime su savo vyru metu žiūrovui tampa aišku, jog, partneriai iš anksto planavo galimybę pastoti spermatozoidų perdavimo būdu (priešingai negu prieš tai analizuotame filme „Amira“, kuriame buvo galima įžvelgti spontaniškumo elementų). Šis susitikimas yra labai svarbus, nes būtent šio susitikimo metu vyras turi perduoti savo sėklą žmonai. Spinduliuojama teigiama emocija, o vėliau iniciatyvumas ir pastangos seksualiai sujaudinant savo vyrą, simbolizuoja tai, jog moters noras susilaukti vaiko yra visiškai individualus, nuoširdus, nenulemtas išorinės aplinkos, ar jos vyro lūkesčių. Filmo „Bonbone“ scenarijuje jokie kiti šeimos nariai nėra vaizduojami. Nėra pasakojama apie visuomenės spaudimą, galimą jų poveikį prisidedant prie sprendimų priėmimo. Moters apsisprendimo agentišumą dar labiau sustiprina vaizduojamos erotinės scenos filme, kuomet ji sėdėdama priešais savo vyrą bando jį sujaudinti savo pačios kūno lietim, giliu kvėpavimu, seksualinėmis užuominomis ir pasakojamais prisiminimais. Šie veiksmai išryškina autonomiją savo kūno kontrolei, seksualumui, sustiprinant nuostatą dėl asmeninio ir savarankiško troškimo susilaukti vaiko. Vyrui per langelio kraštą perdavus į saldainio popierėlį supakuotą savo sėklą, moteris kuo greičiau skuba pergabenti ją į išorinį pasaulį, jog galėtų ją panaudoti dirbtinio apvaisinimo metu. Jos skubėjimas, nuoširdus jaudulys ir įtampa, kuri atsiranda dėl riboto sėklos galiojimo laiko, žiūrovui nepalieka klausimų dėl jos autonominio apsisprendimo susilaukti vaiko. Priešingai negu filme „Amira“, filme „Bonbone“ nėra nieko pasakojama, apie jau turimus poros vaikus, todėl susidaro įspūdis, jog jiems tokiu būdu gimęs vaikas būtų pirmasis. Tai neabejotinai prisideda prie moters motyvacijos, didesnio noro ir jos agentiškumo sprendimo priėmime.

Šių dviejų kontrastuojančių tarpusavyje filmų analizė neabejotinai atskleidžia ir reprezentuoja skirtingą moters agentiško lygį. Filmas „Amira“ atspindi moters iššūkius ir ribotą laisvumą sprendimų priėmimo, kuris dažniausiai yra paveikiamas šeimos ir visuomenės lūkesčių. Wardos istorija atskleidžia kartais nematomą spaudimą su kuriuo susiduria moterys ir kas gali turėti įtakos jų autonomijai. Priešingai filmas „Bonbone“ pristato įgalinantį, aiškiai apibrėžiamą ir gerbiamą moters agentiško naratyvą. Jos sprendimai vaizduojami, kaip savarankiški, nenulemti išorinių jėgų ir suvaržymų, taip pabrėžiant moterų įgalinimo savarankiškumą reprodukcinuose pasirinkimuose. Šie kontrastuojantys kinematografiniai sprendimai reprezentuoja realius palestiniečių moterų agentiško skirtumus visuomenėje, jų padėtį bei apsisprendimo laisvę reprodukcinuose klausimuose.

IŠVADOS

1. Nagrinėjant istorinius Izraelio ir Palestinos santykius, galima suprasti, kokią reikšmę jie turi visai regiono saugumo politikai bei stabilumui. Abi šalys turi savų interesų, tačiau vienas iš pagrindinių nesutarimo klausimų yra teritorinė priklausomybė. Pastarojo šimtmečio metu tarptautinė bendruomenė, Vakarų šalys ir pasaulinės organizacijos dalyvavo priimant svarbius ir vis dar reikšmingus politinius sprendimus. Dabar pasaulis yra susiskaldęs dėl priimtų sprendimų pasekmių, kurias galime matyti ir dabar tebevykstančiame Izraelio ir Palestinos kariniame konflikte. Deja, dvišaliai nesutarimai palieka mažai vilčių greitai išspręsti problemą, o atsinaujinę kariniai veiksmai kaskart nusineša nekaltų žmonių gyvybes.
2. Nacionaliniai jausmai yra užkoduoti kiekvienos tautos genuose. Tačiau šie jausmai neretai priklausomi nuo išorinių aplinkybių. Izraelio ir Palestinos konflikte tai yra siejama su vis dar neišspręstu teritorijos klausimu, tebesitęsiančiais kariniais konfliktais, tautų susipriešinimu ir rezistencija. Spermatozoidų kontrabandos atvejis taip pat tampa viena iš rezistencijos prieš nusistovėjusią tvarką ir galią formų. Šio fenomeno kontekste rezistenciją galima būtų skirstyti į: tiesioginę, simbolinę, politinę ar biologinę. Rezistencija pasireiškia per šalies tikslą siekti didesnės tautinės populiacijos, apeinant kalėjimo taisykles, kitos valstybės įstatymus. Nacionaliniame identitete palestiniečių vartojamas žodis „sumūd“ reiškia politinį nesmurtinį pasipriešinimą, kuris siejamas su politine, apsisprendimo laisve bei primena skaudžias išgyventas patirtis.
3. Michel Foucault galios ir rezistencijos teorinis diskursas atskleidžia, jog galia veikia visus individus ir ji vyrauja visuose santykių lygmenyse. Skirsta galią pagal tipus pažymima, jog ją visada lydi rezistencija, kuria siekiama pakeisti esamą galių pusiausvyrą. Kinematografinėje analizėje pastebima, jog galios ir rezistencijos reprezentaciją galima būtų išskirti į išorinę, kylančią iš Izraelio, ir vidinę, kylančią iš Palestinos bendruomenės. Išorinėje galios reprezentacijoje didelis dėmesys skiriamas sienos ir apsaugos motyvui, kuris simbolizuoja galios pusiausvyrą tarp Izraelio ir Palestinos tautų. Siena ir apsaugos punktai tampa centrinės galios ir mobilumo kontrolės apraiška, kuri reprezentuojama kaip kylanti iš Izraelio, kai pati valstybė ar jos institucijos tampa suverenia galia dominuojant prieš palestiniečius. Pasikartojančiu sienos kirtimo motyvu taip pat siekiama reprezentuoti palestiniečių rutinines praktikas, kurias galios kontekste yra stengiamasi paversti norma. Rezistencijos reprezentacija atsispindi tiek tyliu nesmurtiniu pasipriešinimu, stengiantis praplėsti savo mobilumo ribas, nusižengiant Izraelio įstatymams, ar net tiesioginiu pasipriešinimu – neteisėtu sienos kirtimu. Rezistencijos

reprezentacijoje taip pat galima išvysti ir humoro bei ironijos elementų, kurie tampa pasipriešinimo galiai įrankiais. Kita svarbia išorinės galios apraiška tampa kūno kontrolė, kuri įgyvendinama disciplinuojančios galios forma kalėjimo institucijoje. Kinematografijoje ji nėra atvira, smurtinė, represyvi, o labiau įgyvendinama per subtilias kasdienes praktikas. Rezistencijoje ji pasireiškia per žmogiškojo orumo išlaikymo motyvą, kuris gali būti reprezentuojamas kalinių streiko forma. Spermatozoidų kontrabandos temos kontekste vaizduojama dar viena galios išraiška – biogalia. Ji reprezentuojama kaip Izraelio valstybės galios strategija, įgyvendinama kalėjimo institucijos, kontroliuojant kalinių reprodukcinę elgseną, t. y., ją visiškai uždraudžiant. Todėl vienintelė įmanoma rezistencija yra reproduktyvioji – spermatozoidų kontrabandos atvejis. Kinematografijos reprezentacijoje vidinė galia pasireiškia per bendruomenės požiūrį į kitoniškumą. Neatitinkantis bendruomenės charakteristikos elementų individas yra laikomas kitokiu, jį stengiamasi išstumti. Tai labai siejasi su Nira Yuval-Davis aptariama tautiškumo sąvoka. Kinematografijoje vaizduojama rezistencija yra susijusi su noru ir pastangomis pakeisti visuomenės nuostatas į individą, kovojantį už tautos interesus.

4. Anot Nira Yuval-Davis, tautiškumas yra įsivaizduojamas darinys, kuris yra formuojamas per bendrus biologinius, kultūrinius, socialinius elementus. Šie veiksniai ne tik jungia žmones į grupes, tačiau ir atskiria ar supriešina vienas grupes su kitomis, todėl iš čia kyla „mes“ ir „kiti“ motyvas, kuris aptariamas kultūrinėje tautiškumo dimensijoje. Kinematografinėje analizėje palestiniečių nacionalinė tapatybė būtent ir atskleidžiama gretinant ją su „kitokia“ – Izraelio nacionaline – tapatybe. Išskiriami tokie vertybiniai skirtumai, kaip požiūris į įkalintus palestiniečius, pastarųjų laikomus laisvės kovotojais, o Izraelio – teroristais. Laisvės kovotojų statusas yra herojizuojamas pabrėžiant pasiaukojimo už tautą naratyvą. Tai ypač atspindi filme „Amira“ naudojama vizualioji medžiaga – plakatai, išreiškiantys tautos ir bendruomenės dėkingumą už tautinių vertybių puoselėjimą ir aukas. Iš tautiškumo, istoriškai susiformavusių kultūrinių nuostatų kyla ir lyčių rolių skirtumai. Palestinos kontekste, paprastai būtent vyrai ir užima „kario“ arba šiuo atveju laisvės kovotojo vaidmenį, kuris pasireiškia išorinėje namų erdvėje. Moterims paliekama vidinė namų erdvė su pagrindinėmis funkcijomis, kaip šeimos priežiūra, namų tvarka, ir, žinoma, reprodukcija. Vis dėlto reprezentacijoje pastebima, jog spermatozoidų kontrabandos kontekste šie lyčių vaidmenys yra linkę transformuotis, dėl vyrų įkalinimo situacijos sąlyginai daugiau agentiškojo įgaunant moterims. Tačiau net ir įkalinti vyrai reprezentuojami kaip turintys galimybę priešintis, atlikti laisvės kovotojų vaidmenį, tik ne tiesiogiai karo lauke, o simboliškai – per reproduktyviąją rezistenciją ir spermatozoidų

kontrabandą. Kinematografinė analizė atskleidžia kontrastuojančią moterų agentiškumo situaciją reprodukciniais klausimais. Apsisprendimas susilaukti vaikų moterims nėra lengvas ne tik dėl vyro įkalinimo situacijos, bet ir dėl asmeninių norų, kultūriškai susiformavusių visuomenės lūkesčių, nors šios pozicijos nebūtinai sutampa. Reprodukcinis agentiškumas reprezentacijoje pasireiškia tiek asmeniniu, nuoširdžiu noru susilaukti vaiko spermatozoidų kontrabandos būdu, tiek ir vyro, šeimos, visuomenės spaudimu sukeltant lūkesčius atlikti reprodukcinę funkciją. Todėl visi šie išoriniai veiksniai pažeidžia laisvą ir visiškai autonomišką moters apsisprendimą.

BIBLIOGRAFIJA

Pirminiai šaltiniai:

Diab, Mohamed, director, 2021. *Amira*. Film-Clinic.

Mayasi, Rakan, director, 2017. *Bonbone*. Groundglass235.

Literatūros sąrašas:

- Barrington, Lowell, W. 1997. „Nation" and "Nationalism": The Misuse of Key Concepts in Political Science“. *American Political Science Association* 30, no. 4: 172-716.
<https://doi.org/10.2307/420397>
- Conforti, Yitzhak. 2021. „The Cultural Origins of Jewish Nationalism: Early Zionism and the Weight of the Pre-modern Tradition“. *Studies in Ethnicity and Nationalism* 21, no. 3: 225-239.
<https://doi.org/10.1111/sena.12356>
- Foucault, Michel, 1975. *Discipline and punish: the birth of the prison*. Harmondsworth: Penguin.
- Foucault, Michel, 1978. *The History of Sexuality: An Introduction*. New York: Pantheon Books.
- Hamdan, Mohammed. 2019. „Every Sperm is Sacred”: Palestinian Prisoners, Smuggled Semen, and Derrida’s Prophecy“, *International Journal of Middle East Studies* 51, no. 4: 525 – 545.
<https://doi.org/10.1017/S0020743819000680>
- Hefetz, Rachel, Noah. 2023. „Understanding conflict penalty: Dominant themes and the case of the Israeli–Palestinian conflict“. *Theoretical Criminology* 27, no. 4: 619-637.
<https://doi.org/10.1177/13624806231175861>
- Yuval-Davis, Nira. 1992. „Nationalism, racism and gender relation”. *Working paper series* 130.
- Yuval-Davis, Nira. 1997, *Gender and Nation*, SAGE Publications Ltd.
- Yuval-Davis, Nira. 2003. „Nationalist Projects and Gender Relations”. University of Greenwich, London 40, no. 1: 9-36.
- Yuval-Davis, Nira. 2004. „Gender, the Nationalist Imagination, War, and Peace”. *University of California Press*. ISBN 0–520–23072–8: 170-193.
<https://doi.org/10.1525/california/9780520230729.003.0008>

- Lilja, Mona, and Stellan, Vinthagen. 2014. „Sovereign power, disciplinary power and biopower: resisting what power with what resistance?“. *Journal of Political Power* 7, no. 1: 107-126. <https://doi.org/10.1080/2158379X.2014.889403>
- Mock, Steve, Amer, Obeidi, and John Zeleznikow. 2014. „A Brief Outline of the Israel–Palestinian Conflict“. *Group Decision Negotiation* 23: 1245–1262. <https://doi.org/10.1007/s10726-012-9293-7>
- Preis, Heidi, et. al. 2020. „Fertility intentions and the way they change following birth- a prospective longitudinal study“. *BMC Pregnancy and Childbirth* 20:228. <https://doi.org/10.1186/s12884-020-02922-y>
- Purdy, Simon. 2015. „Surveillance, Knowledge and Inequality: Understanding Power Through Foucault and Beyond“. *The Hilltop Review* 8, no. 1: 3-13.
- Rexter, Gala. 2021. „The Materiality of Power and Bodily Matter(ing): Embodied Resistance in Palestine“. *Body & Society* 29, no. 4: 3-28. <https://doi.org/10.1177/1357034X231201950>
- Rowley, K., Charles, and Jennis Taylor. 2006. The Israel and Palestine land settlement problem: An analytical history, 4000 B.C.E.–1948 C.E.“. *Public Choice* 128: 41–75. <https://doi.org/10.1007/s11127-006-9044-x>
- Shwaikh, Malaka, Mohammed. „Dynamics of Prison Resistance Hunger Strikes by Palestinian Political“. *Jerusalem Quarterly* 75: 78-90.
- Turkel, Gerald. 1990. „Michel Foucault: Law, Power, and Knowledge“. *Journal of Law and Society* 17, no. 2: 170-193. <https://doi.org/10.2307/1410084>

1 priedas. Sienos ir barjerų motyvai

1 Pav.

Šaltinis: Filmas „Amira“, 2021.

2 Pav.

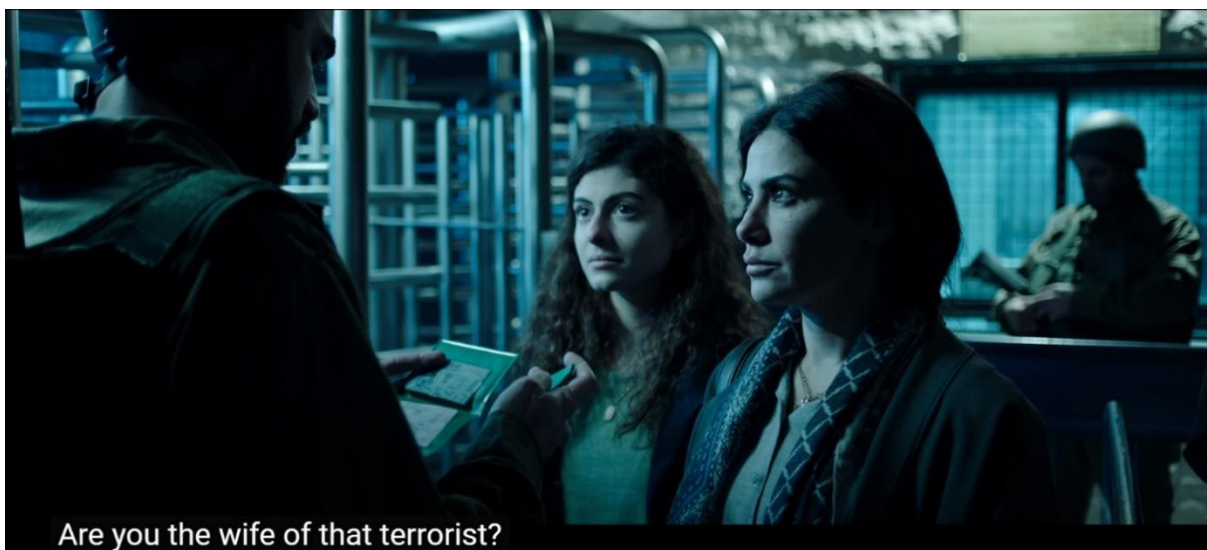
Šaltinis: Filmas „Amira“, 2021.

3 Pav.

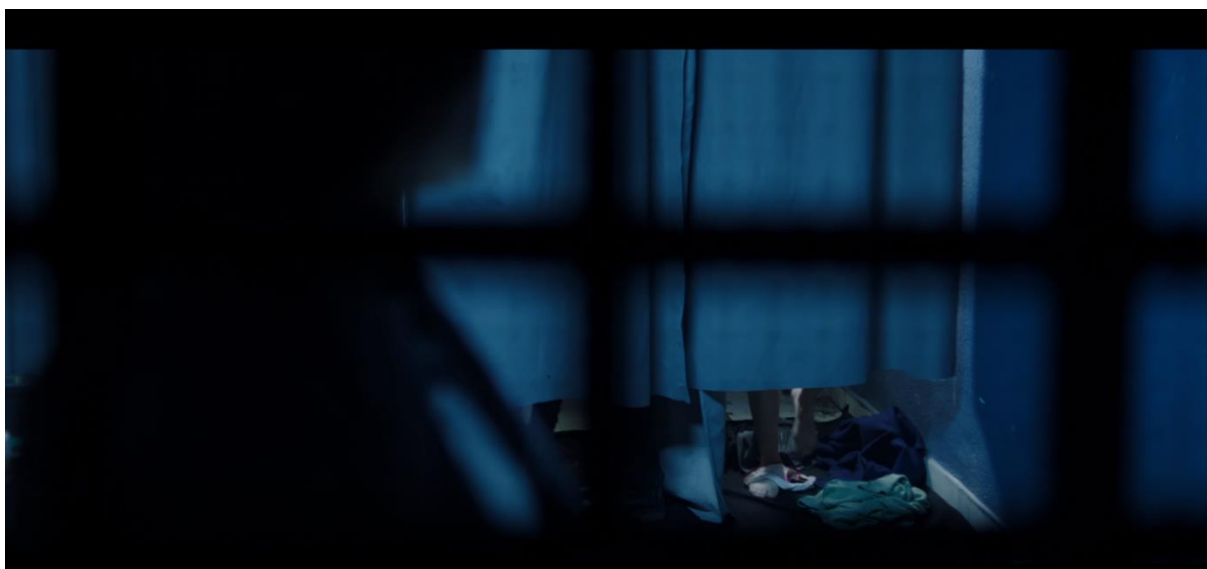
Šaltinis: Filmas „Bonbone“, 2017.

2 priedas. Susidūrimas su Izraelio pareigūnais ir kūnų patikra

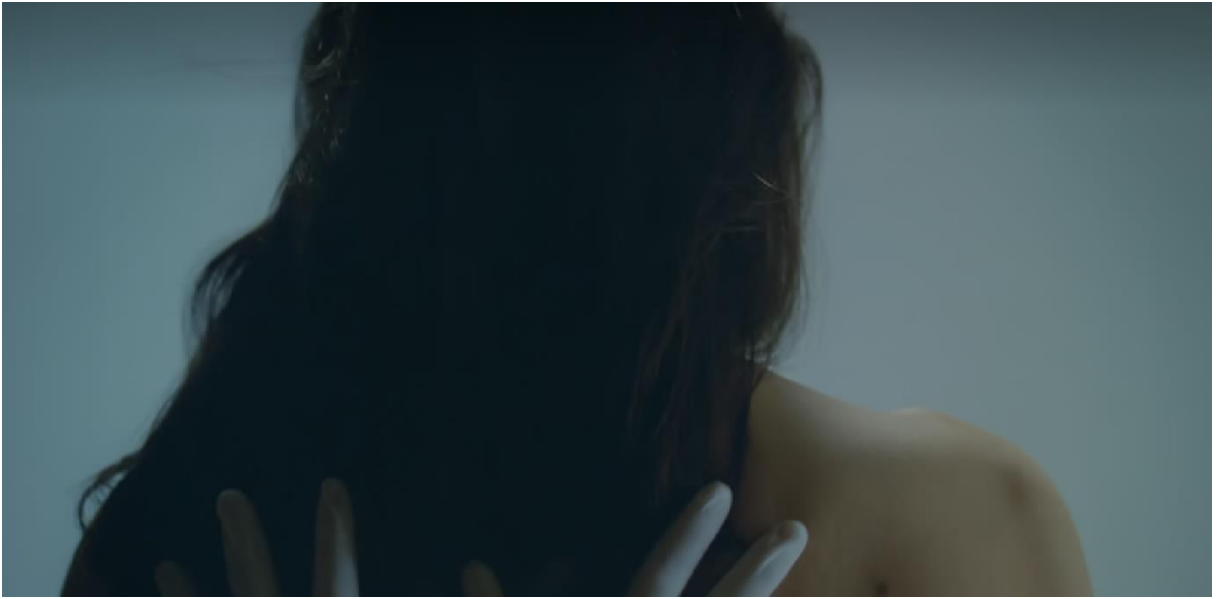
4 Pav.

Šaltinis: Filmas „Amira“, 2021.

5 Pav.

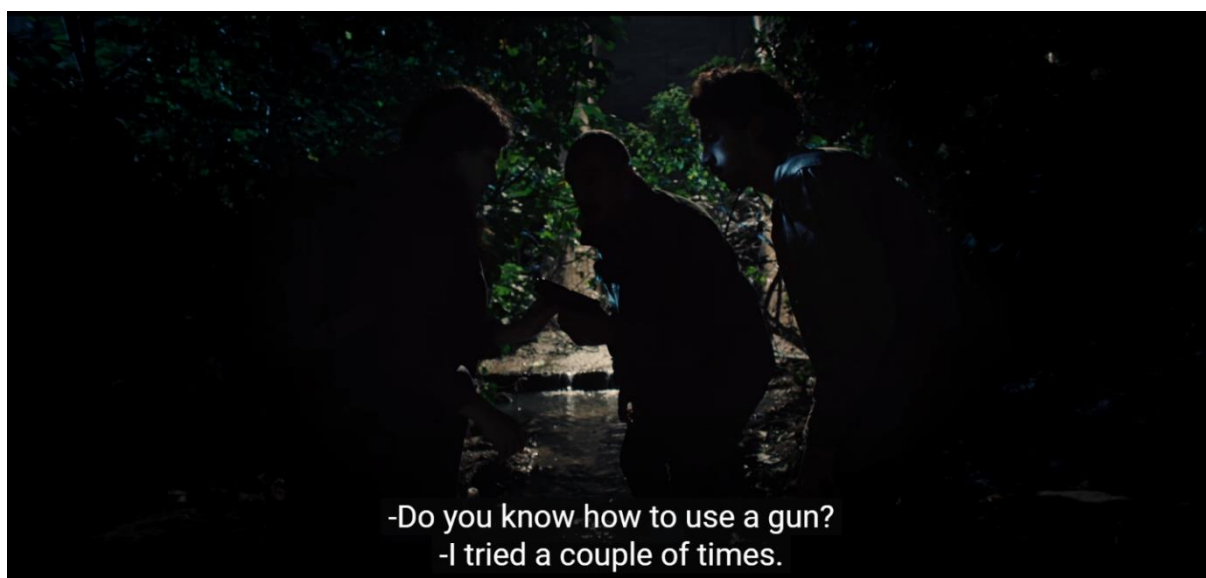
Šaltinis: Filmas „Amira“, 2021.

6 Pav.

Šaltinis: Filmas „Bonbone“, 2017.

3 priedas. Nelegalus Izraelio sienos kirtimas

7 Pav.

Šaltinis: *Filmas „Amira“, 2021.*

8 Pav.

Šaltinis: *Filmas „Amira“, 2021.*

9 Pav.
Šaltinis: Filmas „Amira“, 2021.

10 Pav.
Šaltinis: Filmas „Amira“, 2021.

4 priedas. „Kitokios“ identifikavimas

11 Pav.

Šaltinis: Filmas „Amira“, 2021.

12 Pav.

Šaltinis: Filmas „Amira“, 2021.

5 priedas. Kūņu kontrolē ir rezistencija

13 Pav.

Šaltinis: Filmas „Amira“, 2021.

14 Pav.

Šaltinis: Filmas „Amira“, 2021.

15 Pav.
Šaltinis: Filmas „Bonbone“, 2017.

6 priedas. Spermatozoidų kontrabandos reprezentacija

16 Pav.
Šaltinis: Filmas „Amira“, 2021.

17 Pav.
Šaltinis: Filmas „Amira“, 2021.

18 Pav.

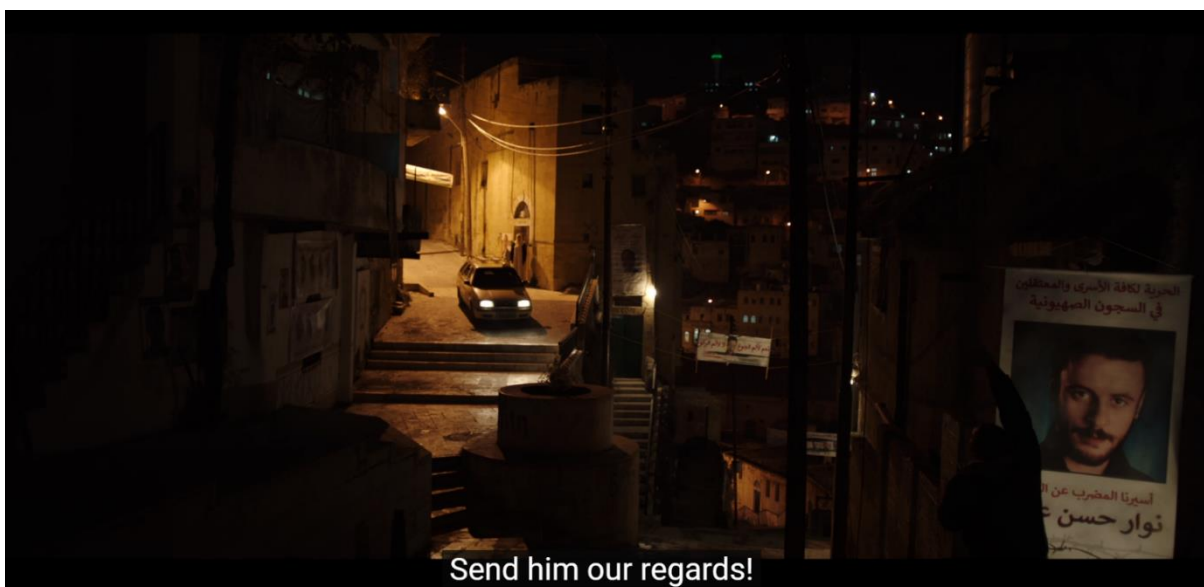
Šaltinis: Filmas „Bonbone“, 2017.

7 priedas. Palestinos laisvės kovotojų heroizacija

19 Pav.

Šaltinis: Filmas „Amira“, 2021.

20 Pav.

Šaltinis: Filmas „Amira“, 2021.

21 Pav.

Šaltinis: Filmas „Amira“, 2021.

22 Pav.

Šaltinis: Filmas „Amira“, 2021.

SUMMARY

The title of this paper - Reproductive Resistance and Nationalism: The Case of Palestinian Sperm Smuggling. This paper examines the complex relationship between the modern countries of Israel and Palestine and certain factors that have had influence to them in the past. Disagreements, frustration with the current situations, desperate circumstances and power inequality encourage Palestinians to resist Israeli rule, fight for their freedom and independence. One of the forms of resistance, is the topic of this work - reproductive resistance and the case of sperm smuggling. The object of the master's thesis is a cinematographic production depicting cases of sperm smuggling. The aim of the work is to evaluate how reproduction and the case of sperm smuggling can be understood as reproductive resistance in Israeli-Palestinian relations and how it is represented in cinematography, using the theoretical discourses of gender and nationality and power and resistance. By using the theoretical approaches of gender and nationality, power and resistance and performing a cinematographic analysis, the conclusion was reached that the case of sperm smuggling reflects the power strategy of the Israeli state in prohibiting the reproductive behavior of Palestinian prisoners and represents a phenomenon such as the desire for freedom, resistance, preservation of national identity, fulfilling personal needs and cultural expectations. The master's thesis can be useful for getting to know the new and little analyzed phenomenon of sperm smuggling in the region, the importance it represents for the Palestinian society and for future analyzes of the topic of reproduction.